

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
SANAYİ, TİCARET, ENERJİ,
TABİİ KAYNAKLAR, BİLGİ VE
TEKNOLOJİ KOMİSYONU
TUTANAK DERGİSİ

1'inci Toplantı

7 Ekim 2021 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Ziya Altunyaldız'ın, Komisyonun bugünkü gündemine, Paris İklim Anlaşması'nın TBMM'de kabulüne ve iklim değişikliğiyle ilgili konularda Komisyonun üreteceği düzenlemelerin önemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.-Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar'ın, Paris İklim Anlaşması'nın TBMM'de kabulü, iklim değişikliğiyle mücadele ve yeşil ekonomi sürecinde fırsatlar ve tehditler hakkında sunumu

1'inci Toplantı
7 Ekim 2021 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu saat 11.05'te açıldı.

Komisyon Başkanı Ziya Altunyaldız, Komisyonun bugünkü gündemine, Paris İklim Anlaşması'nın TBMM'de kabulüne ve iklim değişikliğiyle ilgili konularda Komisyonun üreteceği düzenlemelerin önemine ilişkin açıklama yaptı.

Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar tarafından, Paris İklim Anlaşması'nın TBMM'de kabulü, iklim değişikliğiyle mücadele ve yeşil ekonomi sürecinde fırsatlar ve tehditler hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 13.05'te toplantıya son verildi.

7 Ekim 2021 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.05

BAŞKAN: Ziya ALTUNYALDIZ (Konya)

BAŞKAN VEKİLİ: Fahri ÇAKIR (Düzce)

SÖZCÜ: Ahmet ÇOLAKOĞLU (Zonguldak)

KÂTİP: İffet POLAT (İstanbul)

BAŞKAN ZİYA ALTUNYALDIZ – Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, kıymetli katılımcılar; bugün Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcımız ve ülkemizin iklim değişikliğiyle ilgili müzakerelerinde kıymetli Hocamız Başmüzakereci Mehmet Emin Birpınar Başkanlığında; Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın bürokratlarını, Ticaret Bakanlığımızın bürokratlarını, Genel Müdürümüz sevgili dostum Hüsni Dilemre -kendisiyle de biz uzun zaman çalıştık- ve Dışişleri Bakanlığımızın kıymetli bürokratlarını Komisyonumuzda ağırlıyoruz. (*)

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Ziya Altunyaldız'ın, Komisyonun bugünkü gündemine, Paris İklim Anlaşması'nın TBMM'de kabulüne ve iklim değişikliğiyle ilgili konularda Komisyonun üreteceği düzenlemelerin önemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN ZİYA ALTUNYALDIZ – Hepinizin de malumu olduğu üzere, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Saygıdeğer Cumhurbaşkanımızın Paris İklim Anlaşması'na ülkemizin onay vererek taraf olmasına dair açıklama ve deklarasyonundan sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisinde ilgili komisyonlarımızdan geçtikten sonra, dün Genel Kurulumuz tarihi bir adım attı ve oy birliğiyle bu anlaşmayı geçirerek ülkemizi taraf kıldı. Bence tarihi bir adım, o yüzden öncelikle bu adımın ülkemize ve dünyaya hayırlı olmasını diliyorum. Çünkü her ülkenin bu alanda yapacağı çalışma ve atacağı adımlar son derece kıymetli.

Değerli arkadaşlar, ülkemizin küresel meselelerde sorunun değil, çözümün tarafı olduğunu bir kez daha hep birlikte çok net bir irade koyarak ortaya koymuş olduk. O nedenle önümüzdeki dönemde bu alanı çok yoğun çalışacağı benziyoruz.

Çok kısa bir bilgi arz etmek istiyorum: Bu toplantıyla bu dönem çalışmalarımızı başlatmış olduk. İnşallah yeni yasama yılında Komisyonumuz, Genel Kurulumuz çok önemli çalışmalar yürütecekler. Çok hayırlı, verimli bir dönem olmasını diliyorum.

Yaklaşık bir buçuk yıl önce, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde bir rapor düzenlemesiyle ilgili bir görev almıştım, tevafuk etti ve tam ülkemizin Paris İklim Anlaşması'na taraf olduğu haftanın bir hafta öncesinde, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde iklim değişikliğinin cezai ve hukuki sorumluluklarına ilişkin olarak düzenlemiş olduğumuz rapor oy birliğiyle kabul edildi. Hem ülkelere hem de Bakanlar Komitesine tavsiye kararı niteliğinde, iklim değişikliğine ilişkin hususlarda öne çıkan iki hususa özellikle dikkat çekti ve 47 ülkenin oylarıyla tavsiye kararı çıktı.

*Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

Birincisi, çevre suçlarının oluşturulması ve tüm ülkelerde çevre suçlarına ilişkin olarak hapis cezaları dâhil ceza alanlarının düzenlenmesi. İkincisi de tazminat hukuku alanında özel hukuk alanında da “Kirleten öder.” kuralı çerçevesinde tabiatı kim kirletiyor, kim zarar veriyorsa bunun bedelini maddi olarak da ödemesine dair çok net kurallar öngörüldü. Buna ilişkin düzenlemeleri de önümüzdeki dönemde göreceğimizi düşünüyorum.

Bir diğer husus değerli arkadaşlar, bizi, Komisyon olarak, iklim değişikliğiyle ilgili husus doğrudan ilgilendiriyor. Niye? Bundan sonra hepinizin bildiği gibi, özellikle emisyon hacimlerinin düşürülmesine dönük olarak Cumhurbaşkanımızın ifadesinde de kendisini bulan Yeşil Kalkınma Devrimi’nde, Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu olarak, bizim bu alanda üreteceğimiz düzenlemeler ve yaklaşımlar son derece önemli olacak çünkü tüm üretim modellerinde, kalkınma modellerinde yakın dönemde çok önemli değişiklikler bekliyoruz ve biz de bunu bir fırsata dönüştürmek istiyoruz.

Hepinizin gördüğü gibi, son dönemde izliyorsunuzdur, özellikle pandemiyle birlikte küresel tedarik zincirinde çok önemli kırılmalar, emtia tedarikinde çok önemli kısıtlar ve zorluklar ortaya çıktı. Bunun sonucunda, başta Avrupa Birliği olmak üzere, çevre ülkeler tedariklerini daha yakın coğrafyadan temin etmek gibi bir karara geldiler. Son günlerde görüyorum, siz de eminim farkındasınız, pek çok uluslararası firma bölge tedariklerini Türkiye’ye kaydırmak gibi birtakım düşünceler içerisinde. Ben bunun önemli bir fırsat olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla, bizim burada, Paris İklim Anlaşması’nın onaylanmasıyla birlikte, bundan sonraki eylem planlarında alacağımız yol ve atacağımız adımların ülkemizin hem Avrupa Birliği ve bölge için üretim merkezi hem de bir tedarik merkezi olması yolunda da çok önemli bir avantaj kazandıracığını düşünüyorum.

Bu değerlendirmelerden sonra, ben müsaadenizle sözü değerli hocam Profesör Doktor Mehmet Emin Birpınar’a veriyorum. Hocam bir sunum yapacak, o sunumdan sonra söz Komisyon üyelerimize geliyor. Hocam, yirmi-yirmi beş dakikalık bir sunum alırsak olabilir, sonra soru-cevap şeklinde... Yani on iki civarlarında toparlamaya çalışacağız kısmet olursa.

Teşekkür ediyorum.

Buyurun Hocam.

III.- SUNUMLAR

1.-Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar’ın, Paris İklim Anlaşması’nın TBMM’de kabulü, iklim değişikliğiyle mücadele ve yeşil ekonomi sürecinde fırsatlar ve tehditler hakkında sunumu

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Öncelikle, şahsınızda, Komisyonumuzun çok kıymetli milletvekillerine, Komisyonunda olmayan diğer milletvekillerimize ve bizi dinleyen tüm arkadaşlarımıza hayırlı sabahlar diliyorum.

Öncelikle, dün Paris Anlaşması’nın Meclisten tarihî bir kararla, oy birliğiyle geçmesi bizi çok mutlu etti. Bütün milletvekillerimize teşekkür etmek istiyorum; onların katkılarıyla, onların destekleriyle kanunlaştı. Gece de Resmî Gazete’de yayımlanmış olması, millet olarak bu işe ne kadar önem verdiğimizizi göstermiş oldu. Ülkemizin bu kararlı duruşunu aslında dünyaya göstermiş olduk ve arkasından da Cumhurbaşkanlığı kararı çıkacak, daha sonra da bunu Birleşmiş Milletlere depositer olarak göndereceğiz. Bir ay içerisinde de biz taraf olacağız. Glasgow 26’ncı Taraflar Toplantısı,

biliyorsunuz, 31 Ekim- 12 Kasım tarihleri arasında Glasgow’da, Birleşik Krallık’ta gerçekleşecek. Oradaki toplantıda Türkiye’nin de masada olması söz sahibi olmasının, açısından önemli olduğunu ifade etmek istiyorum.

Öncelikle, dün de söyledim, belki duymamışsınızdır ama bütün milletvekillerimize, burada olanlara, diğerlerine, hepsine çok teşekkür ediyorum. Oy birliğiyle 353 oyla, hiç çekimser bile olmadan, hiçbir tane olumsuz olmadan -Paris İklim Anlaşması- Türkiye’nin bütün partileriyle kararlı duruşunu dünyaya göstermiş oldu. Bu dönemde çıkmasının en önemli şeyi, Glasgow’da Türkiye’nin özellikle masada söz sahibi olması için çok önemliydi çünkü 31 Ekim-12 Kasım tarihleri arasında gerçekleşecek taraflar toplantısında çok çetin müzakereler olacak. 30 ayrı salonda, işin iklim finansmanından tutun, işin teknoloji transferinden, kapasite geliştirmesinden ve azaltım senaryolarından, adaptasyon senaryolarından birçok şeyin tartışılacağı gündemde Türkiye’nin söz sahibi olması gerekiyor.

Şimdi, özellikle iki üç gündür “Ya, niye beş sene bekledik, niye geciktik?” şeklinde haklı sorular vardı aslında ama şunu ifade etmek istiyorum: Biliyorsunuz, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 1992 yılında Rio’dan sonra... IPCC yani dünyadaki iklim değişikliği konusunda çalışan bilim adamlarının oluşturduğu bir konferans yapısı var. Oradan çıkan sonuç, durumun iyi olmadığını, gelecekte iklim değişikliğinin insanlığı çok fazlaca etkileyeceğini, kalkınmaları etkileyeceğini, aynı zamanda ileride bir millî güvenlik meselesi olacağını söyleyen raporlar yayımlamaya başlayınca Birleşmiş Milletler bu konuyu ele aldı, 197 ülkeyi içine alan bir sekreteryaya kurdu ve bir çerçeve sözleşme hazırlandı. Bu çerçeve sözleşme tam iki yıl 1992’den 1994’e kadar müzakere edildi ve 1994 yılında Birleşmiş Milletlerde kabul edildi. Aslında, genellikle Birleşmiş Milletler çatısı altında çok fazlaca konsensüsle yani 197 ülkenin de anlaştığı konu fazla yok yani birçok meselede özellikle o 5 tane ülke birçok konuyu veto ediyorlar ama çevre meselelerinde Birleşmiş Milletler başarılı çalışmalara imza atıyor. Bu konuda bir sekreteryaya da kurduk. Bon’da merkezi olan bir sekreteryası var. İçinde bin kişi çalışıyor ve her sene de bir taraflar toplantısı düzenliyor ve bu toplantılar on beş gün sürüyor. On beş gün boyunca birçok konu tartışılıyor. Onun ana gündemleri var, Türkiye de onların bir parçası. 197 ülke, bu çerçeve sözleşmenin yani işin anayasasının hep parçası, hiç kimse buraya girip çıkmıyor. Yani “Zaman zaman hani Amerika iklimden çıktı.” “Çin çıktı.” “Brezilya çıktı.” gibi söylemler var ya, onların hiçbiri o çerçeve sözleşmeden, o anayasadan kesinlikle ayrılmıyorlar. Müzakerelerin tamamı da o çerçevede yürüyor. Tabii, zaman zaman bunları, işte, Paris İklim Anlaşması altında yürütüyorlar falan. Ama bir de bu anayasanın uygulanabilmesi için de kanunlar ve yönetmelikler lazım, onun için de biz buna taraf olmuş... O süreçte, bu çerçeve sözleşmeyle ilgili meselede Türkiye 1992 yılında o müzakerelere katılmış ve kendisini yanlış konumlandırmış bir ülke aslında, hata yapmış. Neden hata yapmış? O dönem bu hata nasıl yapıldı bilmiyoruz ama iyi niyetle de yapılmış olabilir çünkü o anlaşmada, işte, “Ek-1 ülkeleri” “Ek-2 ülkeleri” ve “ek dışı ülkeler” diye 3 tane sınıflama yapılmış. Ek-1 ülkeleri, emisyon yoğunluğu çok fazla olan emisyon azaltımı yapması gereken ülkeler. Bu Ek-2 ülkeleri, Ek-1’in alt kümesi, bunlar zenginlerin en zengini, bunlar diğer ülkelere finans yardımı yapması gereken, emisyon azaltımı yapması gereken ülkeler. Bir de ek dışı ülkeler var, bunlar da emisyon azaltımı yapmayacak olan ülkeler, aynı zamanda finans yardımı alacak ülkeler; bunların sayısı yaklaşık 143 tane falan.

Türkiye, OECD kurucu ülkesi olması hasebiyle, aynı zamanda Avrupa Birliği adaylığı sürecinde ve millî geliri 2 bin dolar civarındayken kendisini hem Ek-1 hem EK-2 ülkesi konumunda yazdırıyor ve 1992’de buna şahitlik eden diğer ülkelerin başmüzakerecileriyle konuştuğumuzda diyorlar ki: “Ya, biz Türkiye’yi o noktada uyarımiştık. Bu iyi bir şey değildi.” Yani bizim “ek dışı ülkeler” dediğimiz hangi ülkeler? Orta Doğu ülkeleri, Afrika ülkeleri, Asya ülkelerinin çoğu. Biz onların arasında olmak istemiyoruz, biz Avrupa Birliğine aday ülkeyiz, Avrupa Birliği ülkeleriyle beraber olmak istiyoruz veya

OECD ülkeleriyle beraber olmak istiyoruz. Genel politika olduğu için orada olmanın doğru bir şey olduğu düşünülmüş. Sonradan bu fark edilmiş ki burada olmak doğru değil çünkü Türkiye orada olduğu zaman emisyon azaltımı yapması gerekiyor yani fabrikalarını 1992'den itibaren kapatması veya yeni hiçbir termik santralini, hiçbir çelik fabrikasını, hiçbir çimento fabrikasını, hiçbir cam sanayisini veya buna benzer emisyon üreten şeylerini... Ki dünyada tarihî sorumluluğu hemen hemen hiç olan bir ülkenin bunları yapması çok garip bir durumdu. Yani Çin emisyon azaltımı yapmayacak, Hindistan emisyon azaltımı yapmayacak, Meksika yapmayacak, Arjantin yapmayacak, Brezilya yapmayacak, Şili yapmayacak, Orta Doğu'daki hiçbir Arap ülkesi yapmayacak ve bunların hiçbiri, dünyanın hiçbir yerine finans yardımı yapmayacak. Türkiye hem emisyon azaltımı yapacak hem de diğer ülkelere finans yardımı yapacak konumunda bulundu, bu yanlış bir şey. Tabii, o dönemin şartlarını bilmiyoruz ama Türkiye bunun yanlışlığını fark ettikten sonra bundan çıkalım diye tam 2001 yılına kadar uğraşmış yani Türkiye yanlış bir pozisyonda, böyle olmaması gerekiyor diye. 2001 yılında bizim değil, Pakistan ve Azerbaycan'ın değerli katkılarıyla -çünkü biz taraf olmadığımız için söz hakkımız yok- onların verdiği tekliflerle "Türkiye para yardımı yapamaz." deyip Ek-2'den sadece Türkiye'yi çıkarmışlar ama Ek-1'de emisyonları yüksek, hâlâ emisyon azaltımı yapması gereken bir ülke konumunda bırakmışlar ve 2004 yılında biz bu sözleşmeye yani çerçeve sözleşmeye taraf olmuşuz. Biliyorsunuz, daha sonra bu sözleşmenin uygulama elemanı olan Kyoto Protokolü... 2012'ye kadar ilk dönemi, 2012'den 2020'ye kadar da ikinci dönemi olan bir uygulama elemanı çıkmış. Türkiye, 1997'de kabul edilen bu uygulama elemanına 2009'da taraf olmuş yani işin yönetmeliği gibi. İşte, ona girenler olmuş, çıkanlar olmuş; sonra Kyoto Protokolü çalışmamış çünkü oradaki sorumluluklar sadece gelişmiş ülkelere verilmiş, diğerlerine verilmemiş. Bu sözleşmeden de çıkanlar olmuş. Bir ara Amerika girdi çıktı, Kanada çıktı. Türkiye de 2009'da buna taraf oldu ama hiçbir sorumluluk almadı çünkü ikinci döneme has şeyleri vardı ama bu müzakerelerin sonucunda Türkiye bu "GEF" gibi fonlardan yararlanma imkânı bulmuştur. Bu müzakereler faydalı olmuştur, Türkiye çok şey öğretmiştir ama Türkiye'yi yalnız da bırakmıştır. Şu anda Türkiye bu müzakerelerde hiçbir grubun içerisinde değil, ne "G77" dediğimiz içinde 143 ülke olan grubun ne de gelişmiş ülkeler konumunda; Türkiye tek başına orada mücadele ediyor. İklim müzakerelerinde durumumuz budur.

Bu Kyoto Protokolü 2020 yılına kadar geçerli bir protokoldü, 2020'den sonrası için de 2015'te Paris'te yapılan müzakerelerin esas amacı şuydu: Kyoto Protokolü çalışmadı, onun yerine biz "Paris Anlaşması" diye bir anlaşma yapalım. Aslında Paris Anlaşması, demin söylediğim o çerçeve sözleşmesinin altındaki bir uygulama elemanı ve Kyoto Protokolü'nün yerine geçen bir anlaşma ama Fransızların "Accord de Paris" diye, böyle "Paris Anlaşması çok önemli, çok büyük." diye dünyaya lanse ettikleri şey hiçbir zaman bu çerçeve sözleşmeden büyük değil, onun sadece uygulama elemanı ama o kadar büyüttüler ve reklam yaptılar ki dünyada sanki Paris Anlaşması çok önemli, tek başına kocaman bir anlaşmaymış gibi görünüyor veya işte, Türkiye'nin taraf olduğu diğer ana sözleşmeler gibi görünüyor. Ama bizim esas taraf olduğumuz sözleşme İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'dir ve ondan hiçbir ülke -ne Amerika ne başka bir ülke- girip çıkmıyor. Bütün bu müzakerelerin tamamı da o çerçeve sözleşme altında duruyor. Oradaki konumumuz, maalesef, emisyon azaltımı yapmamız gereken bir ülke konumunda. Yıllar boyunca yapılan müzakerelerde "Türkiye Ek-1 ülkesidir ama diğer ülkelerden farklı konumdadır, onun için Türkiye finans yardımı almalı, teknoloji transferi yapılmalı ve kapasite geliştirmeleri yapılmalıdır." diye birçok taraflar konferansında da alınmış kararlar var. Türkiye 2015'ten beri de Paris Anlaşması özelinde bu müzakereleri yapıyor.

Peki, Paris Anlaşması'nın ne özelliği var? Paris Anlaşması aslında bütün ülkelere sorumluluk veren bir anlaşma yani "Herkes taşın altına elini koysun, herkes kendi imkân ve kabiliyetleriyle bu iklim değişikliğiyle nasıl mücadele edeceğini bize söylesin." diyor. Türkiye -2015'te- emisyonları artan bir

ülke ve emisyonları sürekli arttığı için biz de artıştan azaltım -"business as usual" diyorlar- yapabiliriz. Bizim emisyonlarımız şu anda diyelim ki 400 milyon ton, işte 2030 yılında 1 milyar 200 milyon tona çıkacak, biz bunda hiçbir şey yapmazsak... Ama bu arada biz yenilenebilir enerjiyi yaparsak, emisyonları düşürürsek yüzde 21 düşüreceğimizi yani 950 milyon tona geleceğini dünyaya duyurmuş olduk. Her ülke bunları yaptı. Bazı ülkeler net emisyon azaltımı, mutlak emisyon azaltımı yaptılar çünkü onların emisyonları artık artmıyor. Özellikle gelişmekte olan bu ülkelerin emisyonları bir yerde duruyor, sonra aşağıya doğru iniyor, onlar diyorlar ki: "Biz 2005 değerlerinden 2030'da yüzde 30 indireceğiz, mutlak olarak indireceğiz." veya işte "Şu rakama indireceğiz." diyorlar. Bizim gibi ülkeler de "Bizim emisyonlarımız artıyor, biz artıştan azaltım yapacağız." diye... Meksika gibi, Brezilya gibi, Şili gibi veya Çin gibi, aynı zamanda Hindistan gibi, Güney Kore gibi ülkelerin senaryoları böyle. Biz de bu senaryolar çerçevesinde Türkiye'nin değerlerini oraya sunduk ve bunlar da kabul edildi ama bizim müzakerelerimizin esası şuydu, biz şunları söylüyorduk, diyorduk ki: Türkiye diğer ülkelerden farklı. Paris Anlaşması'nın temelinde hep şundan bahsettiler, dediler ki: "Paris Anlaşması'nda gelişmekte olan ülkeler diğer ülkelere finans yardımı yapacak. Gelişmekte olan ülkeler diğer ülkelere teknoloji transferi yapacak. Gelişmekte olan ülkeler diğer ülkelerin kapasitelerini geliştirecek. Gelişmekte olan ülkeler, az gelişmiş ülkeler ve küçük ada ülkeleri de bu finans yardımlarını alacak, teknoloji transferlerini alacak ama verdikleri taahhüt çerçevesinde emisyon azaltımı yapmaya çalışacaklar." Hiçbir şekilde o demin bahsettiğimiz o çerçeve sözleşmedeki eklerden bahsetmiyor Paris Anlaşması. Dolayısıyla, Türkiye'nin korkusu 2015'den beri şuydu: Acaba Türkiye'yi gelişmiş ülke sayarlarsa bu çerçeve içerisinde, Türkiye mutlak emisyon azaltımı yapar mı? Özellikle bizim Enerji Bakanlığımızın korkusu oydu. Bu müzakereleri biz sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak yapmıyoruz sayın vekillerim; bu ülke adına yaptığımız için içeride de müzakere ediyoruz, bütün bakanlıklarla belli konularda konsensüs sağlayıp dışarıda tek bir cümleyi söylüyoruz orada, Türkiye masasında Türkiye'nin fikirlerini söylüyoruz. Onun için, içeride bütün bakanlıklarla ortak bir kanaatin hep oluşması gerekiyor ve içerideki müzakerelerin dışarıdakilerden daha zor olduğunu da ifade etmek istiyorum çünkü herkes kendi bakanlığının menfaatleri açısından düşünüyor. Mesela, Enerji Bakanlığı diyor ki: "Ya, biz sürekli enerji arzı yapmak istiyoruz, elektriğe zam yapmak istemiyoruz." veya "Bu enerji arzında süreklilik olması lazım. İnsanların hepsi elektriğe ulaşmak istiyor, cep telefonlarını şarj etmek istiyor, bir sürü elektrikli cihaz kullanıyor, bilgisayarlar kullanıyor. Dolayısıyla bizim sürekli enerji ihtiyacımız var. Siz -bunu 2015 için söylüyorum- bize 'Her şeyi yenilenebilir yapın.' diyorsunuz ama -hem yenilenebilir enerji pahalı hem de sürekli değil- rüzgâr esmezse biz rüzgâr enerjisini bulamayız, güneş olmazsa güneş enerjisini bulamayız, jeotermal yine aynı şekilde veya su yoksa HES'ler de çalışmıyor, hidroelektrik santralleri de çalışmıyor. Dolayısıyla, bizim, süreklilik arz eden nükleer gibi veya termik santraller gibi veya doğal gaz çevrim santralleri gibi şeylere ihtiyacımız var." Türkiye'de nükleer daha henüz yok ama Fransa'da Paris'in ortasına bir pergel koyun, 200 kilometre çapında 57 tane nükleer santral var yani çok gelişmiş, kalkınmış... 1 tane nükleere hep beraber karşı çıkıyoruz ya, 57 tane nükleer santrali olan... İngiltere'de en az 35 tane nükleer santral var o adanın içerisinde ve bütün enerjilerini buradan karşılıyorlar. Ha, pahalı bir teknoloji, üstün bir teknoloji birçok yerle ama iklim dostu da bir teknoloji enteresan bir şekilde, iklim dostu bir teknoloji çünkü emisyon yok. Ama tabii tehlikeleri var, kaza riskleri var, daha evvel yaşanmış. Dolayısıyla, insanları da korkutan bir durumu var ama iklim dostu olduğu kesin, hatta ona yönlendiriyorlar da şu anda. Diyorlar ki: "Bu emisyonlar başımıza der." Dolayısıyla, bu müzakereler böyle devam etti ve -Türkiye yaklaşık altı senedir bu müzakerelerde- Türkiye'nin emisyon azaltım potansiyelinin yüksek olduğunu, adaptasyon için paraya ihtiyacı olduğunu, Akdeniz çanağında olan ülkemizin çok fazla iklim değişikliğinden etkileneceğini; seller, hortumlar, taşkınlar, orman yangınları gibi afetlerden veya kuraklık gibi afetlerden çok fazla etkilenen

bir ülke konumunda olacağını ve bunun için de uluslararası finansmana –yardım demiyorum- ihtiyacı olduğunu, kredilere ihtiyacı olduğunu ve Türkiye'nin iklim finansmanını en iyi kullanan ülkelerden biri olduğunu ve borçlarını da zamanında, en iyi ödeyen ve Dünya Bankasının en iyi müşterilerinden bir tanesi olduğunu dünyaya ifade ettik. Onun için, bu fonları açın, Türkiye bunlardan yararlansın arzusunda olduk ama bu sistemin kurduğu bir Yeşil İklim Fonu vardı. Bu Yeşil İklim Fonu'na, Paris Anlaşması'nda ve çerçeve sözleşmesinin altında kurulan bu sistemde gelişmiş ülkeler, işte o demin bahsettiğimiz Ek-2 ülkeleri her yıl, sözde, 100 milyar dolar para vereceklerdi ve az gelişmiş ülkeler, küçük ada ülkeleri ve gelişmekte olan ülkeler bu parayı alacaklar, bunun 50 milyar dolarını emisyon azaltım projelerinde, 50 milyar dolarını da adaptasyon ve uyumla ilgili projelerde harcayacaklardı ama geldiğimiz noktada 8 milyar dolar civarında biriken bir para var. Bu parayı da 197 ülkenin 145 tanesinin paylaştığını düşünün. Bu paralar çok yetersiz. Onun için, bu seneki müzakerelerin bence en önemli konularından birisi finansman olacaktır, finansmanın sağlanması. Yani aslında şunu söylüyor: “Siz dünyayı kirlettiniz, siz vahşi kalkınmayla... Yani 1800’lerde başlayan bu ‘Endüstri Devrimi’ dediğimiz vahşi kalkınma, vahşi kapitalizmin getirdiği kalkınma modelinde havayı, suyu ve toprağı acımadan kirleten ve bunlara saygı göstermeden, ne iklime ne çevreye saygı göstermeden yaptığınız kalkınmanın sonucunda bu iklim değişti, bunu çok net biliyoruz.” Bunlar bunu da kabul ediyor. Bu iklimi değiştiren insanoğlunun da kendisi ve yaptığı yanlış işler 1800’lerden beri. O zaman ağır bir Sanayi Devrimi olmuş ve bunların hepsi zenginleşmişler. O zaman sadece insanları sömürmemişler aslında, doğayı da sömürmüşler yani havayı, suyu ve toprağı acımasızca kirleterek bir kalkınma modeli geliştirmişler ve bütün kaynakları da çıkararak petrol, fosil yakıtların tamamını yakmışlar, kullanmışlar, zenginleşmişler. Hani, o Kızılderili'nin söylediği gibi “O beyaz adam paranın yenmeyecek bir şey olduğunu anladığı zaman geç olacak.” diyor ya, işte o zaman aslında geliyor çünkü şu aşırı yağışlarda, kuraklıkta veya orman yangınlarında veya hortumlarda insanoğlunun çaresizliğini hep beraber görüyoruz. Paranın bir işe yaramadığı günü de hep beraber biz görmesek bizim çocuklarımızı görecektir.

Onun için, tabii, Batılılar zengin oldukları için onlar bizden daha fazla yani küçük ada ülkesindeki bir vatandaştan veya az gelişmiş ülkedeki bir vatandaştan çok daha fazla ölümden korkuyorlar çünkü zenginlik öyle bir şey. Şimdi, onun için “Ya, biz iklimi değiştirdik, yanlış bir kalkınma modeliyle değiştirdik, siz bari böyle yapmayın, siz kalkınmanızı doğru yapın.” diyerek bizi uyarıyorlar. İşte, o gelişmiş ülkelerin olduğu bir grup var müzakerelerde. “Evet, biz dünyayı kirlettik. Bunun bedelini ödemeye hazırız. Bu paraları verelim, teknoloji transferi yapalım.” diyorlar. Ama diğer ülkeler bunlara çok güvenmiyorlar. “Siz kalkındınız, büyüdünüz, bu dünyayı siz kirlettiniz, zenginleştiniz, şimdi iklim değişikliğini bahane ederek tekrar yeni bir zenginleşme modeli arıyorsunuz. İşte ‘Yenilenebilir enerji yapacağız, şu teknolojimiz var.’ diyorsunuz. Bu teknolojileri yine bize satacaksınız, bize kredi vereceksiniz, yine biz bu paraları alacağız, yapacağız derken gene siz daha fazla zenginleşeceksiniz. Sizin niyetleriniz iyi değil.” diyorlar gelişmekte olan ülkeler. Veya gelişmekte olan ülkeler diyorlar ki: “Benim çocuğum da telefonunu şarj etmek istiyor, benim çocuğum da okula gitmek istiyor, benim çocuğumun benim fabrikalarımnda çalışması lazım, benim insanlarımın da iş bulması lazım. Dolayısıyla, sizin yaptığımız şeylerin aynısını biz de yapacağız, biz de kalkınacağız. Ondan sonra konuşalım.” İkinci grup da bu gelişmekte olan ülkeler grubu.

Bir de az gelişmiş ülkeler ve küçük ada ülkeleri var, onlar diyorlar ki: “Ya, biz iklimi değiştirecek hiçbir şey yapmadık. Bir tane fabrikamız bile yok, emisyonumuz da yok. Biz sadece turizmle uğraşıyoruz, küçük ada ülkeleriyiz.” İşte, Fiji'dir... Fiji'ye gittim ben, ufacak bir ada, hiçbir şey yok, sadece turizm var. “İklimi değiştirecek hiçbir şey yapmadık ama iklim değişikliğinden en çok etkilenen ülke biz olacağız çünkü biz sular altında kalacağız. Bizim sadece insanlarımız ölmeyecek, kültürlerimiz

de yok olacak ve biz buradan göç edeceğiz, sizin oralara geleceğiz.” Bunun adına da “iklim göçü” diyoruz. “Siz bizim çocuklarımıza iş bulacaksınız, onun kahırlarını siz çekeceksiniz çünkü biz iklim değişimi... Ama en çok etkilenen biziz.” Bağırıp çağıran, müzakerelerde konuşan böyle bir grup var.

Bir de fosil yakıt üreten, Orta Doğu’da ve diğer yerlerde petrol çıkaran, doğalgaz çıkaran ülkeler var, bunlar diyorlar ki: “Ya, tamam, biz bu petrolü çıkardık. Aslında bu petrolün hepsini biz kullanmadık; siz bizi sömürdünüz, bu petrolü aldınız, götürdünüz, sattınız, zenginleştiniz. Biz başka bir iş bilmiyoruz, bildiğimiz başka bir iş yok; ticaret bilmiyoruz, teknolojimiz yok, fabrikamız yok; petrolü, doğal gazı çıkarıp satıyoruz, para kazanıyoruz. Siz şimdi diyorsunuz ki: ‘Bu petrolü çıkarma, bu doğal gazı çıkarma çünkü iklim değişiyor veya değişti. Bunlardan dolayı oldu, fosil yakıtlardan dolayı oldu.’ Peki biz ne yapacağız? O zaman bize yeni işler öğretin, ticaret öğretin, teknoloji transferi yapın veya şunu yapın, bunu yapın, bizim problemlerimizi çözün.”

Demek ki bu müzakerelerde 4 grup var: Gelişmiş ülkeler var, gelişmekte olan ülkeler var, az gelişmiş, küçük ada ülkeleri var, bir de aslında bu fosil yakıtı çıkaran ülkeler var. Bütün bunların arasında geçen çetin müzakereler... Geçen gün buradaki toplantılarda sayın vekillerimizden bir tanesi sordu, “Ya, siz ne yapıyorsunuz, ne müzakeresi yapıyorsunuz?” dedi. Her ülke hem grup bazında müzakereler yapıyor hem de ülke bazında herkes kendi menfaatlerini korumak için çok yoğun mesai harcıyor. En iyi diplomatlarını, en iyi hukukçularını, en zeki adamlarını oraya gönderip her bir kelimeyi, her bir cümleyi tek tek müzakere ediyorlar, saatlerce bununla uğraşıyorlar çünkü bir ülke herhangi bir karara itiraz ederse o karar geçmiyor. Konsensüsle, oy birliğiyle alınıyor bütün kararlar Birleşmiş Milletler çatısı altında. Onun için de yöntem şu: Önce grupları ikna ediyorlar, sonra ülkeleri ikna ediyorlar. O ülkelerin kime hatırı geçerse; işte Fransa’nın hatırının geçtiği sömürge ülkeleri var, Fransa’ya diyorlar ki: “Sen bunlarla konuş, bunlar itiraz etmesin.” Bir tek çözemedikleri ülke var; o da Türkiye çünkü Türkiye hiçbir zaman sömürge ülke olmamış Allah’a şükür ve hiçbir grubun içerisinde değil. Türkiye bir şeye itiraz ettiği zaman bizi etkileyecek hiç kimse de yok. Onun için bizimle tek tek görüşmek zorundalar bütün ülkeler ve biz bu süreçte aslında Türkiye’nin problemlerini çözmek için 197 ülkenin tamamıyla ikili görüşme yaptık ve onlarla Türkiye’nin bu problemini nasıl çözeriz, Türkiye hem uluslararası iklim finansmanına nasıl ulaşabilir hem teknoloji transferini buraya nasıl getirebiliriz... Ve Paris Anlaşması çerçevesinde Türkiye’yi anlamalarını sağladık aslında. “Türkiye emisyon azaltım potansiyeli çok yüksek olan bir ülke. Dolayısıyla, iklim değişikliğiyle mücadeleyi gerçekten istiyorsanız Türkiye’yi bu denklemin dışında bırakmayın. Türkiye eğer bu denklemin dışında kalırsa 85 milyonluk nüfusuyla ve büyük sanayi ve endüstrisiyle, ticaretiyle bu bölgede lider bir ülke olabilir, hatta Orta Doğu’nun lideri olabilir. Biz çünkü bu konuda iyiyiz yani siz bunun için sevinmeyin: ‘3 milyonluk, 5 milyonluk bir sürü ülkeyi Paris Anlaşması’na taraf yaptık; herkes taraf, siz değilsiniz.’ değil.” Türkiye’nin taraf olması ile onların taraf olması arasında çok büyük bir fark olduğunu bilmemiz lazım. Onun için yüce Meclisin, Gazi Meclisin dün gece aldığı karar dünyada çok büyük bir sevinçle karşılanmış çünkü denkleme çok büyük bir oyuncunun girdiğini herkes biliyor. Bu sayede de hem iklim değişikliğiyle mücadelede çok pozitif adımlar atılacak bundan sonra hem oranın eli güçlenecek hem de bizim elimiz güçlenecek. Gecikme yoktur çünkü Paris Anlaşması 2020 yılında yürürlüğe girmiştir. Daha öncesinde, tabii, girdi ama 55 ülkeden ve yüzde 55 emisyon değerlerini sağlayan ülkeler Meclisten geçirince girmişti ama bu zamana kadar bir Katoviçe kural kitabı üzerinde çalışılıyor, yapılmış herhangi bir şey yok. 2020 yılında da bu pandemi dolayısıyla taraflar toplantısı gerçekleşemedi ve 2021 yılında da biz taraf olup ay sonunda orada masaya oturduğumuz zaman Türkiye’nin müzakere noktasında kaybettiği hiçbir şey yoktur.

Peki, kazanımları ne olacak? Kazanımları şu olacak: Türkiye bundan sonra “Yeşil İklim Devrimi” veya “Yeşil Kalkınma Devrimi” dediğimiz meselede yeni bir kalkınma modeline yürümek zorunda. Bu zamana kadar Türkiye zaten yenilenebilir enerjide olsun, sıfır atık konusunda olsun iyi işler yapıyordu yani iklimle ilgili konuların çoğunda iyi işler yapıyordu ama Paris Anlaşması’na taraf olmayınca bunlar dünyada da görülüyordu ve gerekli desteği de alamıyordu. Birçok ülke Paris Anlaşmasına taraf oldu ama yıllardır hiçbir şey yapmıyor ve ben çoğunun yapacağına da inanmıyorum çünkü Türkiye kadar ciddi olamazlar; biz, bir işe karar verdiğimiz zaman yaparız, bundan hiç kimsenin şüphesi olmasın. Ülkemizin menfaati açısından “transition” dediğimiz bu geçişi, bu dönüşümü hızlı yaparız, hızlı da yapmamız gerekiyor, hem endüstrimizde hem de sanayimizde bu dönüşümü yapmamız lazım. Bununla ilgili -ben üniversitede baraj dersi veren bir adamım- bizim anlattığımız dersler çöp oldu sayın vekillerim biliyor musunuz, çöp oldu, çöp. İşte, biliyorsunuz, Berke Barajı diye bir baraj var, Osmaniye Düziçi’nde; göreniniz var mı bilmiyorum. Türkiye’nin en güzel, en yüksek kemer barajlarından bir tanesidir, 220 metre yüksekliği var. Bir nehir var, nehrin üzerine 220 metre yüksekliğinde bir kemer baraj kurulmuş. Hemen arkasında da işte onun kuyruk suyu barajı var, doğusavakları var. Arkasında su hacmi 220 metre yüksekliğinde bir baraj gölü var. İşte, buradaki enerjinin adı ne? Potansiyel enerji. 2 tane delik açmışlar, işte, 1’er metre çapında borularla suyu 220 metreden sıfır kotuna indiriyorlar. O suyun aşağıya doğru inerkenki enerjisinin adı “kinetik enerji”, aşağıda türbinlere vurduğu zamanki enerjinin adı “mekanik enerji”, çıktığı zamanki enerjinin adı “elektrik enerjisi” yani potansiyel enerji, kinetik enerji, mekanik enerji ve elektrik enerjisine geliyor iş. Biz, dersi böyle anlatıyoruz. Yani suyu yükseltiyorsunuz, potansiyel hâle getiriyorsunuz sonra elektrik enerjisine dönüştürüyorsunuz. İşte, o hidroelektrik santrallerinin mantığı, hidroelektrik tesislerinin aslında bir amacı da bu.

Peki, ürettiğimiz enerjiyi ne yapmamız lazım? Kullanmamız lazımdı. Hiçbir şekilde kullanmadığınızı zaman boşa gidiyordu. Buradaki “mindset” değişikliği, kafa yapısı değişikliğiyle 2021’de insanoğlu lityum pillerini bularak üretilen enerjinin depolanmasını buldu. Fatih İstanbul’u fethettiğinde nasıl bir çağ atlattığının kendisi farkında değilse şu anda da yapılan dönem, lityum pillerle üretilen elektrik enerjisinin depolanmasının bulunması, elli sene sonra bir çağın kapanıp başka bir çağın açıldığını gösterecek çünkü ürettiğiniz elektrik enerjisi... Hepiniz -aramızda benden büyükleriniz de var- 1994-1995 yıllarını hatırlarsınız, ilk cep telefonları çıktığında Ericsson vardı, Motorola vardı, bir de Nokia vardı. Şu an o telefonların hiçbiri yok. Kocaman telefonlardı ve o telefonlarla biz 2 şeyi yapıyorduk; bir konuşuyorduk, bir de mesaj atıyorduk değil mi? Pilleri akşama kadar zor gidiyordu. Şimdi elinizdeki o iPhone’ların veya Samsung’ların bütün uygulamalarını kapatın sadece mesaj atın ve sadece konuşun; o lityum pillerle, içindeki enerjiyi depoladığı lityum pillerle siz o telefonla bir ay konuşabilirsiniz. Bu neyi gösteriyor? Pil teknolojisinin inanılmaz geliştiğini gösteriyor. Dünyada şimdi araçlar elektrikli olmaya başladı. Bu elektrikli araçların menzilleri artmaya başladı, şu anda 300 kilometre, 500 kilometreye çıktı ve şarj süreleri bir saate düşmeye başladı. Ben, buradan itiraf ediyorum, söylüyorum -bunu on sene evvel de söylüyordum- on sene sonra bin kilometre, 2 bin kilometre bir şarjla gidecek araçlar olacak ve aynı petrol doldurma süresinde, on dakikada şarj eden araçlar olacak. Hele, bu nükleer pilleri, nükleer atıklardan çıkan pilleri yaparlarsa, işte, şu anda, her gün akşam telefonu şarja takıyorsunuz ya, o telefonu alacaksınız ve bir sene boyunca şarja takmayacaksınız. Türkiye bunun neresinde olacak, bu teknolojiyi nasıl kullanacak ve dünyaya satacak? Bizim bunları konuşmamızın gerektiğini ifade ediyorum.

Bunun hemen peşinden başka bir şey gelecek, evlerin üzerinde güneş panelleri olacak -ki bunun çalışmaları, her şeyi bitti- bir sabah kalkacaksınız ve bunu olmuş olarak göreceksiniz. Bunu Elon Musk da çok ciddi çalışıyor. Çatıya güneş panelleri koyuyorlar, aşağıda, evin altında bir kombi var, kombinin içinde -şimdi nasıl doğal gaz yanıyorsa- lityum piller var. Gün ışığı -güneşe de gerek yok- gün boyunca

buradaki pilleri dolduracak ve evin elektriği, ısınması, soğuması, aydınlatması ve kapınızda bir elektrikli araç varsa onun şarjının tamamını buradan yirmi dört saat boyunca yapacaksınız. Bu neyi yok edecek biliyor musunuz? Bundan sonra elektrik hatları olmayacak, bundan sonra doğal gaz hatları olmayacak, bundan sonra petrol ofisleri olmayacak, bunların yerine şarj istasyonları olacak; elektrik faturaları olmayacak, doğal gaz faturaları olmayacak. Tabii, devlet kendine bir yöntem bulur. Belki, o çatıdaki güneş panelinin metrekaresinden vergi alır. Yapacak bir şey yok yani devlet bir şekilde onu alacak veya elektriğin işte, şarjından, ilgili bir yerinden alması gerekiyor. Bu, dünyanın her yerinde böyle ama dünyanın nereye gittiğini -ben burada Sanayi Komisyonunda olmaktan mutluyum- bizim “Dünya nereye gidiyor?”u bulmamız lazım ve bu yeni istihdamlar da gerektirecek.

Şu anda sokaklarda gördüğünüz elektrikli skuterler var ya, aslında o değiştirilebilir bataryalı. O skuterle oynamıyorlar sadece bataryalarını değiştiriyorlar. Türkiye’de şu anda elektrikli, “mikromobilite” dediğimiz işte çalışan insan sayısı 3 bin, 3 bin tane genç çalışıyor ve bir elektrikli skuter firmasında, kiralayan firmalarda, bu mikromobilite... İnsanlar bunlara keyif için falan binmiyor, artık ulaşım için biniyorlar. Yani adam Üsküdar’dan iniyor, Beylerbeyi’ne bununla gidiyor, trafiğin arasından gidiyor, mikromobilite, hem de bu pandemi şartlarında... Sadece burada değil, Avrupa’da binlerce şirket olmaya başladı her yerde ve bu şirketlerin değerleri ne kadar oldu biliyor musunuz? Bir tane firma 3 milyar dolarlık oldu, mikromobiledaki bir tane skuter firması, 3 milyar dolar. Herhâlde Türkiye’deki 100 tane sanayi tesisini toplasanız o parayı etmeyecek. Bu sektörde, şu anda 2.500 kişi çalışıyor ve maaşlar ne kadar biliyor musunuz? Buralarda, bilgi teknolojisiyle ilgili meseleleri yapan, 80 bin lira, 100 bin lira maaş alan çocuklar var. Ve skuteri biri alıyor ya, 1 metre arayla skuterleri buluyorlar, diyor ki: “Arka odadaki yatak odasında senin skuter.” Gidip oradan alıyorlar. 1 metre arayla skuterin nerede olduğunu bile bulabilecek durumda uygulamalar yapmışlar ve bunları gençler yapıyorlar biliyor musunuz? Önümüzdeki süreçte -şu anda Avrupa’da 150 bin kişi mikromobilitede çalışıyor- Türkiye’de önümüzdeki on yıl içerisinde, bu rakamların 100 binin üzerine çıkacağı net bir şekilde görünüyor. Dolayısıyla, bu transformasyonu yani yenilenebilir enerjiye ve onun getirdiği bu enerji depolanmasıyla ilgili teknolojilere Türkiye’nin hazır olması ve bu işleri bu ülkenin evlatlarının yapması gerekiyor ve aynı zamanda sadece burada değil, dünyanın her yerine de bu teknolojileri transfer etmeleri, bu şirketlerin oralardaki kollarını açıp ülkenin kalkınmasını, zenginleşmesini sağlamak lazım. Aslında, 1880’lerde ağır sanayi devrimini veya endüstri devrimini ülke olarak biz kaçırmışız çünkü can derdine düşmüşüz, maalesef Osmanlı da o dönem zenginleşememiş. Kim zenginleşmiş? Batılılar zenginleşmiş. Sonrasında 1960’larda başlayıp -bunu çok tekrar ettim ama- bugüne kadar gelen bilgi teknolojileri, IT devrimi olmuş yani radyonun bulunması, televizyonun bulunması hemen arkasından da işte, internetin bulunması, cep telefonun bulunması gibi bütün elektronik cihazların zenginleşmesi olmuş. Biz maalesef, yine ülke olarak sağ-sol olaylarıyla uğraşırken, ona “Atatürkçü”, buna “laik”, buna “dinci” derken bu kavğaların içerisinde biz o kalkınma trenini de kaçırmışız. Kim zenginleşmiş? Güney Kore zenginleşmiş, Japonya zenginleşmiş, Çin zenginleşmiş, Hindistan kısmen zenginleşmiş, Singapur zenginleşmiş, Batı yine zenginleşmiş; biz o orta gelir tuzağında kalmışız. Önümüzde bir fırsat var, o fırsat Yeşil Kalkınma Devrimi yani her şeyin yenilenebilir enerjiden olduğu ve yeşil olduğu, hem enerjinin hem sanayinin hem hareketliliğin, mobilitenin, bisiklet yollarıyla diğer işlerin, her şeyin yeşil olduğu, finansmanın -çünkü dünyadaki bütün finansman oraya doğru akıyor- bunun başarılı olduğu... Buradan biz teknoloji üretirsek, buradan bir zenginlik üretirsek yeni bir zenginleşme aracı olur. Bu trene binerek ülkemiz “orta gelir tuzağı” dediğimiz o 15 bin doların üzerine çıkar ve dünyanın en iyi 10 ekonomisinden biri olur.

Sayın Cumhurbaşkanımız aslında Birleşmiş Milletlerde “Yeşil Kalkınma Devrimi” dedi ve 2053 hedeflerini söyledi. Bu 2053 hedeflerini başarmak için hep beraber oturup Türkiye bunda ne yapacak... Kısa, orta ve uzun vadeli stratejik eylem planlarını hazırlamak zorunda. Onun ilk adımı, bu Paris Anlaşması’ndan sonra yani müzakerelerden sonra ocak ayında Antalya’da bir iklim şûrası yapacağız; hepinizi oraya davet etmek istiyorum. O şûrada biz bütün sektörleri, bütün bakanlıkları, özel sektörü ve kıymetli vekillerimizi de ağırlamak isteriz. Tartışacağız, Türkiye 2053’e giden yolda ne yapmalı, sanayisini nasıl dönüştürmeli, teşviklerini nasıl yapmalı, gümrük sistemini nasıl düzenlemeli veya enerji sistemini nereye götürmeli. Bunlar, aslında “kalkınma meselesi” dediğimiz bu mesele.

Sayın Başkanım, ikinci kısmı da adaptasyon meselesi. Adaptasyon meselesi eğer başarılmazsa... Çünkü iklim değişikliğinin 2 tane temel ayağı var; bir tanesi kalkınma meselesi. Ya buna uyum sağlayıp kalkınacağız ya da geri kalacağız, başka bir yöntem yok. Şöyle bir şey yok yani birileri çıkıp bu aralar konuşuyorlar “Türkiye’nin zararına Paris Anlaşması, küresel güçlerin şuyu buyu...” Türkiye’nin faydasına olmasa biz bunu Meclisten geçirmeyiz. Yani onların bu söylemlerini çok ciddiye almamız gerektiğini düşünüyorum. Onlar yapılan her işe karşı çıkıyorlar ama bu yüce Mecliste, Gazi Mecliste bu konsensüsle geçtiği için, ortak akılla geçtiği için tekrar teşekkür ediyorum. Dediğim gibi, işin kalkınma tarafını anlatmaya çalıştım; bir de işin millî güvenlik tarafı var, burada da sıkıntı var çünkü...

BAŞKAN ZİYA ALTUNYALDIZ – Hocam, çok affedersiniz, birkaç dakikada toparlamamız gerekiyor.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Tamam, toparlıyorum.

Bir de millî güvenlik tarafı var çünkü, orada da şunu söylemek istiyorum: Eğer demin söylediğim şeyler gerçekleşirse... Yani iklim değişikliği ne demek, niye oluyor aslında? Onu da size kısaca anlatayım: İklim değişikliği aslında güneşten... Dünya, biliyorsunuz, bu atmosferle beraber hareket ediyor ve güneşten ışınlar dünyaya kısa dalgayla geliyor, uzun dalgayla çıkıyor yani yer küreye vuruyor ve çıkıyor. Niye uzun dalgayla çıkıyor? Çünkü belli bir kısmının tekrar geriye dönüp burada hayatın olması için, artı 15 derece sıcaklığın olması için. Allah tarafından o atmosferin içerisine konulmuş, yaratılmış gazlar var. Bunlar ne? Karbondioksit gazı, başta da metan gazı var. Bu metan gazı ve karbondioksit gazı orada olmasaydı o çıkan gazların tamamı dışarıya çıkardı, burada eksi 15 derecelik bir sıcaklık olurdu ve hayat olmazdı. O gazlar belli bir miktarı tutup geri gönderdiği için burada bir hayat var ama o gazların miktarı artarsa o zaman çok daha fazla ısı tutulup geri gönderiliyor; bunun adına da “sera gazları” diyoruz. Bu sera işini Abdurrahman Başkan iyi bilir. O zaman ne oluyor? Son yüzyılda ortalama sıcaklık 16,1 dereceye çıktı. Bu sıcaklık artışı özellikle karaların üzerinde bulunan buzulların erimesine, deniz suyunun yükselmesine ve değişik, anlamadığımız, tahmin edemediğimiz hava olaylarına neden oluyor. Mesela, hortumlar oluyor. Yani Akdeniz çanağındayız, bizim Akdeniz, biliyorsunuz, kapalı boğazda burada hortumun olmaması lazım bilimsel verilere göre, tayfunların olmaması lazım ama onları görmeye başladık. Kum fırtınaları olmaya başladı veya orman yangınlarında 1 derecelik artışta yüzde 47, 2 derecelik artışta yüzde 67, 3 derece mevsim normallerinin üzerine çıkınca yüzde 97 civarında bir artış oluyor. Neden? Sıcaklık artıyor, nem azalıyor ve aynı zamanda rüzgâr artıyor, ormanlar çıra gibi oluyor, her an yanabilir. Onun için bunlara uyum sağlamak gerekiyor, taşkınlara uyum sağlamak veya bu tip sellere uyum sağlamak... Eğer uyum sağlamazsak kriz yönetmeye devam ederiz. Biz risk yönetirsek 1 lira harcarız, kriz yönetirsek bin lira harcarız. Türkiye’nin ekonomisi değil, dünyadaki hiçbir devletin ekonomisi bunu kaldırmaz.

Son cümlem: Biz iklim değişikliği parametresini bütün dizayn kriterlerine almak zorundayız. Sadece bizde olmuyor, Almanya gelişmiş ülke altyapısı çok iyi, geçenlerde Napoli’de Alman Çevre Bakanıyla ve bizim Bakanımız Murat Kurum’la beraberdik; Alman Çevre Bakanı dedi ki: “Biz anlayamadık; bir tane nehir var, yüz senedir akıyor, en fazla 80 santim akıyor -hadi 2 metreye kadar da bütün şehri dizayn etmişler- su yüksekliği 8 metreye çıkmış.” 8 metreye çıkınca orada engellilerin kaldığı bir “hostel” varmış, içindeki 100 kişi beş dakika içerisinde vefat etmiş. Dolayısıyla, kalkınmış ülke veya az kalkınmış ülke, zengin ülke, fakir ülke demiyor; iklim değişikliği, etkileriyle herkese eşit davranıyor.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ZİYA ALTUNYALDIZ – Hocam çok teşekkür ederim.

Değerli arkadaşlar, öncelikle, gerçekten son derece kapsamlı, işin tarihî sürecini ve gelecek perspektifini de içeren bir sunum aldık. Ben Mehmet Hocama çok teşekkür ediyorum.

Önümüzdeki dönemde bu tür görüşmelerimiz devam edecek hem strateji ve eylem planlarına dönük hem de diğer alanlara dönük; özellikle dönüşüm, teknoloji dönüşüm alanlarına dönük ve kalkınma parametrelerine dönük. O yüzden bu konu aslında iklim gibi duran ama tüm endüstrileri yatay kestiği için bizim de doğrudan konumuz olan bir mesele bu. Bu meseleyi çalışmaya devam edeceğiz Komisyon olarak inşallah.

Şimdi, zaman meselesini de dikkate alarak sözü Komisyon üyelerimize bırakıyorum. Mümkün olduğunca kısa ve öz...

TAHSİN TARHAN (Kocaeli) – Yorum değil de soru var.

BAŞKAN ZİYA ALTUNYALDIZ – Yani evet, Tahsin Bey’in ifade ettiği gibi, soru bazı gidersek memnun olurum.

Dediğim gibi, tüm meseleyi bugün çözmek gibi bir şeye girmeyelim çünkü bu seriye biz devam edeceğiz. Gecikmeden zamanlıca bir başlangıç yapalım dedik bugün. Katılımlarınız için teşekkür ediyorum. Sözü sizlere bırakıyorum, buyurun.

Abdurrahman Bey, buyurun.

ABDURRAHMAN BAŞKAN (Antalya) – Sayın Başkanım, çok değerli komisyon üyeleri, çok kıymetli Bakanım, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Çok teşekkür ediyorum Hocam, hakikaten etkili bir sunum oldu.

Şimdi, tabii, biz Antalya Milletvekili olarak Antalya’ımızda 2018 yılında ilk hortumları gördük ciddi anlamda seralarımızı etkileyen ve o dönemde ben demiştim ki: Bu artık bir geçiş dönemi, Antalya’mız subtropikal iklime artık yaklaşıyor ve artık her yıl olmaya başladı ve bizim Akdeniz’de görülmeyen balon balığı, bildiğiniz gibi, aslan balığı ve “lambuka” dediğimiz mahi-mahi balıkları da artık -sıcak ilkim balıkları- Antalya Körfezi’nde çok sık görülmeye başladı ve bazıları da -bildiğiniz gibi, balon ve aslan balığı da- tehdit olmaya başladı.

Şimdi, özellikle Akdeniz Bölgesi burada en çok etkilenecek bölgelerden diye düşünülüyor. Şimdi, Antalya için ya da Akdeniz Bölgemiz için bu etkililik daha da artarak devam edecek midir?

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN ZİYA ALTUNYALDIZ– Hocam, birkaç soru alalım, üç-üç alalım, ondan sonra size söz vereceğim.

Evet, Ali Kenanoğlu Bey, söz sizde.

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Evet, biz de sunum için teşekkür ediyoruz. Tabii, birtakım değerlendirmelere katılmadığımızı ifade etmek isterim yani bazı tahliller ve değerlendirmeler yapılırken örneğin tarihsel süreçten ele aldınız, Osmanlı'nın geri kalmasını can derdiyle açıkladınız. Matbaanın Osmanlı'ya girişini reddedenlerin herhâlde bu işte bir payı olması lazım yani bu sadece can derdi meselesi değil. Bence tam tersi, can derdi meselesi aslında bu bilimsel gelişmeleri ve bilimsel birtakım çalışmaları reddetmeyle birlikte oluşan bir sonuçtur; olayı tersinden aldığımızı söylemek istiyorum. Yani, dünyada ilk metrolardan bir tanesi Karaköy-Taksim arasında yapılıyor, Karaköy-Taksim arasında yapılan o metroya verilen fetvalarla sadece gayrimüslimler binebiliyor, bir de eşekler ve katırlar binebiliyor; bizim insanlarımız binemiyorlar, merdivenlerden çıkarak gidiyorlar. Herhâlde bunun sorumlusunu da başka yerde aramamak gerekiyor. Bu tür süreçleri yaşamış Osmanlı yani bu geri kalmışlığın nedeni öyle can derdi falanla başlamamış, can derdi bütün bu süreçlerin sonucunda oluşmuş. Bu anlamıyla söylemek isterim.

Şimdi “Bu cep telefonları çıktı.” dediniz ve bunların içerisinde bir şey vardı yani aslında dünyada ilk cep telefonlarından bir tanesini de biz üretmiştik, ASELSAN vardı ve dünyadaki ilk titreşimli cep telefonuydu ASELSAN'ınki. ASELSAN'a ne oldu, onu hep birlikte sormamız gerekiyor. Niye yok artık yani biz cep telefonu piyasasında niye yokuz; bunları da sormak gerekiyor. Hangi aklın sonucu yokuz bu piyasada?

Şimdi, tabii, bu Paris İklim Anlaşması, sizin sunumuzdan anladığım kadarıyla, bizim de değerlendirmelerimize göre, Glasgow'da masaya oturmak için alelacele kabul edildi. Aksi takdirde, siz burada söylediniz “Yani biz giriyoruz, insanlar niye eleştiriyor...” Yani girildiğini, imzalandığını eleştirenler olduğunu söylediniz. Biz burada, o eleştirileri Hükümet yetkililerinden duyduk hep yani beş altı yıldır -en azından bizim görev yaptığımız bu üç yıldır- burada sürekli biz Paris İklim Anlaşması'nın Meclise getirilmesi gerektiğini söylediğimizde, burada iktidar yetkilileri, Bakanlık yetkilileri bunun uygun olmadığını, doğru olmadığını -tam tersi- onlar söylediler ama anlaşıldı ki bu işten kaçış yok ve Glasgow'da masaya oturmak gerekiyor, bunun için kabul edildi. Buradan şunu anlıyorum: Aslında sizin de sunumda ifade ettiğiniz gibi, Türkiye de dâhil olmak üzere, bütün o gelişmiş Avrupa ülkeleri de dâhil olmak üzere kimsenin derdi doğa filan değil yani herkes ekonomik büyüme derdinde, gelişmiş Avrupa ülkeleri başta olmak üzere hatta. Herkesin derdi ekonomik büyüme ve ticari büyüme; kimsenin doğayı, canlıları, yaşamı falan savunduğu yok, kendi çıkarına gördüğü anda iklim anlaşması ya da buna benzer Kyoto Protokolü gibi birtakım süreçleri oluşturuyorlar. Kapitalist ülke mantıkları da böyle çalışıyor.

Şimdi, bu anlamıyla, örneğin şunu söylediniz: “Ya, Fransa'da işte, Paris'in etrafında 50 tane nükleer enerji santrali var.” Şimdi, Avrupa'nın, Batı'nın buharı bularak sanayileşme devrine geçmesi ve oradan gelişmesi herhâlde bizim suçumuz değil yani onların kendi becerisi, başarısı ya da bilime verdikleri önemin sonucu. Şimdi, onlar gelişmişler, yapmışlar ve o zaman bu teknolojiye bunları kurmuşlar. Şimdi, gelinen noktada şu anlaşılmış yani bir zamanlar da örneğin sigaranın sağlığa zararlı olmadığını savunan bir sürü çalışma vardı, yayın vardı ve savunma vardı. Şimdi, gelinen noktada, artık bu tartışılmaz bir şekilde, nükleer enerjinin, nükleer santrallerin zararları ya da riskleri ortaya konmuş durumda. Şimdi, tüm bunların karşısında bizim şunu mu yapmamız gerekiyor yani “Ne yapalım, siz bu işle geliştiniz, zenginleştiniz ve doğayı kirlettiniz; şimdi de bizim bu hakkımız var yani bizim doğayı kirletme hakkımız var.” mı dememiz gerekiyor? Bunu mu dememiz gerekiyor, yoksa yaşananlardan ders çıkararak onların yaptıkları kötülükleri devam ettirmeden bizim iyi şeylerden mi başlamamız gerekir? Bu önemli bir durumdur aslında çünkü insanlık, yaşanan tecrübelerin üzerine birikimle

gelişir. Karşımızda bir tecrübe var ve sonuçta bu dünyayı, çevreyi, doğayı, bütün canlıları kirleten bir pratik var. Bu pratiği şimdi biz mi alıp devam ettirelim? “Sıra bizde.” mi diyelim yani bu mu doğru bir şey?

Diğer taraftan da bu yenilenebilir enerji meselesini Türkiye’de değerlendirirken şunun altını çizmemiz gerekiyor arkadaşlar: Yenilenebilir enerji kapsamında Türkiye’de şu anda yüzde olarak en çok HES’ler var ve HES’ler artık yenilenebilir bir enerji değildir. HES’lerin yenilenebilir enerji kapsamından çıkarılması gerekir çünkü olduğu gibi bir beton yatırımdır, zaten kuraklık karşısında bunlardan verim de alınmıyor, buradan kaynaklı olarak hiç kimse HES’leri yenilenebilir enerji kapsamı içerisinde değerlendirip “Biz şu kadar yenilenebilir enerji üretiyoruz.” demesin, dememeliyiz yani. Bu HES’leri de bu kapsamdan çıkarıp gerçek anlamda bir yenilenebilir enerji tanımı yapıp, bunun üzerinden övünmemiz, yerinmemiz ya da hedef ortaya koymamız gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ZİYA ALTUNYALDIZ – Teşekkür ediyorum.

Vehbi Bey, söz sizde.

Buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Sayın Bakanım, hoş geldiniz.

Evet, dün Paris İklim Anlaşması 353 milletvekilinin kabul oyuyla geçti, çekince de yoktu, ret de yoktu ancak Sayın Bakan Yardımcısı da biliyor, biz burada, Meclis çatısı altında yaklaşık dört ay boyunca iklim değişikliği, iklim krizi, su kaynaklarına, tarıma etkileriyle ilgili bir komisyon vardı, o komisyonda çalışmalarda bulunduk. O komisyon çalışmaları esnasında birçok bakanlık yetkilisinin, birçok bürokratin, hatta milletvekillerimizin ciddi çekinceleri olduğunu biz gördük, izledik ve bunlar tutanaklara da girdi. Ha, sonuç itibarıyla dün hiçbir çekince olmadan, çekimsizlik olmadan Paris İklim Anlaşması’nın oy birliğiyle kabul edilmesi tabii ki önemli bir şeydi.

Sayın Mehmet Emin Bey, bize ilk sunumu yapan sizsiniz galiba. İlk başlangıçta sunumu yaparken bu tarihsel süreci, dünyadaki bu emisyon gazlarıyla mücadeleyle alakalı atılan bütün adımları bize sırasıyla açıklamıştınız. O günkü Paris İklim Anlaşması’yla alakalı, biz sorduğumuzda oyunuzun rengini, artık kabul edilmesi gerektiğini de söylemişsiniz siz. Tabii, bunun bir devrim olduğu bu kadar güçlü bir sesle anlatmamıştınız, söylememiştiniz ama Paris İklim Anlaşması’nın kabul edilmesi gerektiğini söyleyen belki de tek bürokrat sizsiniz, gözümden de kaçmış olabilir.

Sonuç itibarıyla, önemli bir adım atıldı. Biz o zaman da ısrarla, hemen hemen her toplantıda Paris İklim Anlaşması’na imza atılması gerektiğinden bahsettik çünkü biraz evvel Bakan Yardımcımızın dediği gibi, dünya bir kırılmayla karşı karşıya, yeni bir devrimin arifesindeyiz. Daha önceki Sanayi Devrimi’ni es geçtik, bilgi devrimini es geçtik, bunu es geçmememiz lazım geldiğini defalarca söyledik. Hayırlısı olsun.

Burada benim aklıma takılan bir şey var Sayın Bakanım: 2053. Neden 2053? Neden 2050 değil, 2060 değil, 2055 değil? Neden 2053? Yani, bu 2053 tarihi, yılı çok hassas çalışmalar sonrasında “Evet, biz ancak 2053 yılında net sıfır pozisyonunu alabiliriz.” diye mi alınan bir karar, yoksa “Kafiye olsun, uyak olsun...” Uyaksa 2023-2053 mü, 1453-2053 mü? Bu uyak, bu kafiye düşünülerek mi alınmış bir karardır? Umarım, uyak olsun, kafiye olsun veyahut da atıf olsun diye değildir, hassas çalışmalar sonrasında bu tarih, bu yıl belirtilmiştir çünkü tartıştığımız konu çok hassas bir konu, biraz evvel siz de bahsettiniz. Umudum odur yani bizim Bakanlık bürokratları, bilim insanları bir araya gelmişlerdir

“İşte, şu anda bizim yaklaşık 400 milyon ton karbon eş değer salınımımız var, biz bunu ancak ve ancak 2053 yılında sıfırlayabiliriz.” sonucuna varmışlardır. Ben bu “2053” rakamının böyle bir çalışma sonrası olması gerektiğine inanan insanlardan bir tanesiyim.

TACETTİN BAYIR (İzmir) – Hepsi 5-5 yükseliyor, bir tek bizimki 3.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Bizimki 3 yani orada arada bir şey var. Yani ben umut ediyorum ki çok hassas bir çalışma olmuştur, o da tesadüf olmuştur yani 2023, 2053 bir tesadüf olmuştur diye düşünüyorum. Çünkü daha önce -Sayın Bakanım- buna benzer 100’üncü yıllla ilgili hedefler koyduk ama şu an geri dönüp baktığımız zaman bu hedeflerin çok çok gerisinde olduğunu görmekteyiz. Daha gerçekçi, daha rasyonel hedefler koymanın ve o hedefler doğrultusunda yürümenin daha mantıklı olduğunu düşünen insanlardan bir tanesiyim.

Şimdi, 2053 hedefi...

ABDURRAHMAN BAŞKAN (Antalya) – Niye bu kadar rahatsız etti 2053, anlamadım.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Ben şöyle söylüyorum, bakın yani tartıştığımız nokta... Hayır, benim sormak istediğim şey bu yani keşke dört ay boyunca o İklim Araştırma Komisyonunda beraber olsaydık, orada... Mesela, siz Antalya Milletvekilisiniz “Neyle karşılaşacağımı merak ediyorum.” dediniz. Mesela, bir bilim insanı geldi “İnsanlar ölecek Antalya’da.” dedi, ben şok oldum, “İnsanlar ölecek.” dedi, “Sıcaktan ölecek, durduğu yerde ölecek.” dedi.

FAHRİ ÇAKIR (Düzce) – Antalya’da değil, başka yerlerde de ölecek zaten.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Ya Antalya özelinde konuştuk mesela biz orada. Mesela “Turizm çok ciddi sıkıntı altına girecek.” dedi. Yani tartıştığımız konu hassas bir konu hem tabiat açısından hem ekonomi açısından hem insan sağlığı açısından. Benim derdim, umut ediyorum, yine onu söylüyorum, umut ediyorum, Bakanımız der ki: “Evet, çok hassas bir çalışma yaptık, 2053 rakamı çıktı.” Benim için problem yok.

Burada böyle bir tarih konulduğuna göre, mesela bu termik santrallerle alakalı süreç ne durumda? Yani şunu diyebiliyor musunuz Sayın Bakanım: “2053 yılında biz net sıfır hedefine ulaşacağız, 2030 yılında işte ilk etapta ithal kömürle çalışan termik santralleri kapatacağız. 2040 yılında da yerli kömürle çalışan termik santralleri kapatacağız.” Böyle bir hedefiniz var mı? Çünkü biz bütün Komisyon çalışmalarında bunun altını çizmiştik Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak. Böyle hedefler var mı? Varsa bunu bizimle paylaşacak mısınız veyahut da kamuoyuyla ne zaman paylaşacaksınız? Onu soruyoruz yani termik santraller hâlâ daha çalışmaya devam edecek mi? Eğer bunlar kapatılacaksa mesela Soma gibi, Zonguldak gibi kömürün önemli bir ekonomik faaliyet olduğu, madenciliğin önemli bir faaliyet olduğu yerlerde bu süreç içerisinde buradaki çalışan... Mesela, Soma’da 15 bin kömür madencimiz var ve ekonomisi maden üzerinde, bütün ulaşım sektörü ona bağlı. Mesela, Soma’yla ilgili herhangi bir projeksiyonunuz var mı? Onu öğrenmek istiyordum.

Başka bir sürü...

BAŞKAN ZİYA ALTUNYALDIZ – İsterseniz diğer toplantılarda da...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Evet evet, daha bir sürü notlarım da vardı, daha sonraki...

BAŞKAN ZİYA ALTUNYALDIZ – Enerji Bakanlığımızı da çağırırız zaten.

Teşekkür ediyoruz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Eyvallah, sağ olasınız.

BAŞKAN ZİYA ALTUNYALDIZ – Çok teşekkürler.

Değerli arkadaşlar, Meclis Başkan Vekilimizin başkanlığında Ticaret Bakanımız ve birkaç diğer katılımcıyla acil bir toplantı var, dün de belirtmişlerdi. Eğer kusuruma bakmazsanız ben kısa süre bir müsaade alacağım, Başkan Vekilimiz yönetecek.

Hocam, sizden de ve tüm hazırandan da müsaade alıyorum, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Buyurun.

HACI ÖZKAN (Mersin) – Değerli Hocam, teşekkür ediyorum.

Hakikaten çok verimli bir sunum oldu. Tabii, tekrara girmek istemiyorum. Ben de Mersin Milletvekili olarak, Abdullah Başkan'ın dediği... Tabii ki Mersin ile Antalya aynı iklim, Akdeniz Bölgesi'nde özellikle bu iklim değişikliğiyle ilgili tabii ki çalışmalar yapılması lazım. Hocam, şöyle bir önerim olacak naçizane: Türkiye genelinde 81 ilimizde bu iklim değişikliğiyle ilgili sunumların yapılması Hocam, bunun çok faydalı olacağına inanıyorum.

Diğer taraftan da hakikaten ciddi bir çalışma yapmışsınız ve kitapçık hâline getirmişsiniz. Bundan dolayı da ben sizlere teşekkür ediyorum. Tabii, diğer tarafta da arkadaşlar gerekli soruları soruyorlar.

Başarılarımızın devamını diliyorum.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Teşekkür ediyorum arkadaşlar.

Buyurun Şahin Bey.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Değerli Bakan Yardımcım, değerli bürokratlar, Değerli Başkanım, değerli arkadaşlar; öncelikle, bu iklim değişikliği konusu hem dünyamızı hem çevremizi hem de insanlığı ilgilendiriyor yani gelecek hayatımızı, gelecek çocuklarımızı, nesillerimizi ilgilendiriyor. Bu çevirimi yaparken de dönüşümü yaparken de, çevresel dönüşümü, ekonomik dönüşümü, teknolojik dönüşüm yapılırken de aslında dünya da yeni bir sanayi devrimi gibi -efendim- şimdi 5.0'a doğru gidecek olan yeni bir teknolojiyle buluşacak. Bunu, tabii, biraz önce bahsettiniz, kaçırmamamız gerektiğini söylediniz. Bence önemli olan, şu andaki üretmiş olduğumuz enerjilerin yerine yeni enerji kaynakları bulduğumuzda onlar kapanacak, yenisi gelecek sonuçta. Yani “Şimdiki ne yapacağız?” diye düşünmek yerine yenilerini araştırıp bulmamız gerekiyor; lityum gibi, yeni enerji bataryaları, depolama alanları oluşturulması gibi ya da güneş enerjisinin en iyi kullanımı gibi.

Benim sorum şu olacak Değerli Bakanım: Öncelikle teşekkür ederiz sunumunuz için, değerli arkadaşlara da çalışmalarını için teşekkür ediyoruz. Türkiye bu yeni yeşil devrimde yani yeni yeşil dönüşüm çağında teknolojik olarak nerede olacak ve bundan sonraki süreçte... Tabii ki devlet olarak onu üretmezsiniz, bu yolu kaydedemezsiniz. Önemli olan, özel sektörün de bence bunun içerisinde ne kadar yol alabileceği. Özel sanayi, teknolojinin gelişiminde özel sektöre verilecek olan destekler... Avrupa ya da dünyanın oluşturmuş olduğu bu anlayışla biz bunu kendi ülke insanımıza nasıl yansıtabiliriz, nasıl buradan kazanım elde edebiliriz? Bence bunun üzerinde durup bizim Türkiye olarak burada, hani biraz önce bahsettiniz ya, geçmişte yaşanan yine emperyalist düşüncelerle yoksul ülkelerin sırtından para kazanımını, aynı şekilde kredilendirip gelişmekte olan, az gelişmiş olan ülkelere para verip, onları borçlandırıp tekrar oradan bir fayda sağlayacak olan bir düzene karşı da bizim burada ne yapabileceğimizi aslında konuşup ona göre finans dünyamızı, finansımızı, sermayemizi, teknolojimizi oluşturacak bir oluşum içerisinde olmak gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Teşekkür ediyorum Şahin Bey.

Tahsin Bey, buyurun.

TAHSİN TARHAN (Kocaeli) – Çok teşekkür ediyorum.

Teşekkür ediyoruz sunumunuzdan dolayı. Aslında bu sunum dünden önce olması gereken bir sunum yani tarihi süreci bize anlattınız. Dün Büyük Millet Meclisinde İklim Anlaşması kabul edildi ve yasalaştı.

Sayın Bakan Yardımcısı, ben net bir soru soracağım. Bundan sonrası aslında Türkiye açısından önemli. Yaptığımız bir çalışma var mı özellikle sanayiyle, tarımla, finansmanla ilgili? Yani bu sözleşmeyi imzaladık, elimizi taşın altına koyduk, bundan sonraki süreçte Türkiye'nin ne kadar finansmana ihtiyacı var ve üretimde, sanayide, tarımda bununla ilgili çalışmalarda nasıl bir çalışma yürüteceğiz? Aslında konuşmamız gereken olay bu çünkü siz bize bugüne kadar tarihi süreci anlattınız, tarihi süreç dün sonlandı. Bundan sonraki süreci değerlendirmemiz gerekiyor. Bununla ilgili bir çalışmamız da olacak mı?

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Ben teşekkür ederim.

Sayın Bakan Yardımcım, isterseniz soruları tamamlayalım, siz notlarınızı alın, sıradan cevaplandıralım.

Müzeyyen Hanım, buyurun.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Teşekkür ederim.

Herkesi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, tabii, altı yıl gecikmeli bir Paris Anlaşması... İran, Irak, Libya, Eritre ve Yemen ile bizi aynı kategoriye koyan bir anlayıştan sonra, altı yıl sonra bu Paris Anlaşması'nın imzalanması sanki "Hazineye para bitti de 3 milyar dolarlık bir kaynak aktarılacak, buraya mı bir göz dikildi?" olgusunu yaratıyor açıkçası. Çünkü altı yıldır bu Paris Anlaşması'nın bu kadar gecikmeli olmasına muhalefet milletvekilleri tarafından defalarca verilen tüm soru önergelerine ve kamuoyu oluşturulmasına rağmen Amerika ziyareti sonrası bu kararın alınması, doğrusu, soru işareti yaratıyor. Tabii, gecikmeli de olsa hayırlı olsun diyoruz Paris Anlaşması. Temennimiz, bu 3 milyar doların doğru alanlarda kullanılması.

Şimdi, Sayın Bakan Yardımcısı "Çin bankaları dâhil, 1 kuruşluk kredi bulamıyoruz." diye bir ifade kullanmışken Türkiye'de şu anda 20 termik santral yapılıyor. Kendi bölgede de Tufanbeyli'de bir termik santral var, Sugözü'nde bir termik santral var, ayrıca Hunutlu'da yeni bir termik santral kuruluyor; kendi bölgeden bahsetmek istiyorum. Peki, Paris İklim Anlaşması'na göre -soruldu ama ben de sormuş olayım- bu termik santrallerden vazgeçilecek mi Türkiye'de?

2005'te YEK Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra güneş ve rüzgâr enerjisindeki üretimlerimiz 17 bin megavat düzeyine ulaştı. Üretim talebinin yüzde 12'si karşılanıyor ve HES'lerden de yüzde 22'si karşılanıyor. Tabii, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı performans programında fosil yakıtı dayalı kurulu gücün de artırılacağını" söylüyor yani bir taraftan YEKDEM'e teşvikler verilirken bir taraftan da performans programında fosil yakıtlara dayalı yatırımın artırılacağına ilişkin bir söylem var. Bu çelişkili değil mi yani burada emisyonu azaltmayla ilgili nasıl bir program izleyecek Hükümet, bunu merak ediyoruz. "2030 yılında elektrik üretiminden kaynaklanan emisyon miktarı, yapılan projeksiyonlara göre 200 milyon tonu bulacak." diye bahsediliyor. Buna ilişkin önlemler neler olacak, bunu merak ediyoruz açıkçası. Sıfır emisyonla ilgili nasıl bir modelleme yapılacak? Demir, çelik, çimento, seramik ve benzeri gibi karbon salınımının yüksek olduğu sektörlerle ilgili bir programımız olacak muhakkak.

Yine, vahşi madencilik, HES'ler ve benzeri gibi konularda özellikle çevreyi savunmanın temel bir insan hakkı olduğu ortadayken İkizdere'de, Cerattepe'de, işte, çeşitli maden ocaklarında insanlar yerlerde sürükleniyor. Hani bununla ilgili sahici bir tavır sergileyecek misiniz? Yeşilin, doğanın ve sürdürülebilir madenciliğin uç ürünlerinde kendi ülkemiz yararına o madenlerin çıkarılıp ülkemizde tüketilmesine dair bir tavrınız olacak mı?

Yine, redevans sözleşmeleriyle 1 milyon ton kömür çıkarıldı. 2004 ile 2019 arasında 422 milyon ton da kömür ithal edildi yani madencilik âdeta talana dönüştürüldü; sulak alanlar, ormanlar, meralar... Yani bu konuda karnemizin ben çok iyi olmadığını düşünüyorum Sayın Bakan. Dolayısıyla umuyorum yanılız ama yeni bir kalkınma modeli mi, modellemesi mi yapacağız? Nedir bununla ilgili... Hani siz "Bu yeni kalkınma modeliyle farkındalıklı, çevre dostu bir ortam yaratacağız; sıfır atık modellemesini tercih edeceğiz." falan diyorsunuz ama şu anda sadece Marmara'da yaşanan, işte, 5 milyon metreküp atığın doğrudan denize verildiği ortamda -iklim felaketlerinin, orman yangınlarının, doğa olaylarının yarattığı felaketlerin yanı sıra- bir müsilaj felaketiyle de karşı karşıyayız. Dolayısıyla, bu konuda karnemizin ben çok iyi olmadığını düşünüyorum, umarım yanılıyorsunuzdur.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Ben teşekkür ederim.

Değerli arkadaşlar, mümkün olduğu kadar sorularımızı kısa tutarsak... Zamana sıkıştık.

Ayhan Hocam, buyurun.

AYHAN ALTINTAŞ (Ankara) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, hoş geldiniz. Çok güzel bir konuşma yaptınız. Onun için sizi, çalışma arkadaşlarınızı tebrik ediyorum, başarılar diliyorum.

Türkiye için hakikaten dün tarihî bir gündü. Bunun mutluluğunu yaşıyoruz. O yüzden ben geçmişteki şeyleri hatırlatarak yani daha önceki... İşte, baca gazları, filtreler, Uzungöl, Ayder, çevre, orman, bu konularda daha önce yapılanları hatırlatmak istemiyorum; artık önümüze bakalım diyorum.

Aslında konuşmanızın başlığı çok güzel: "Fırsatlar ve Tehditler" Bu bir tehdit ama bu tehdidi bizim fırsata çevirmemiz lazım, siz de onu vurguladınız zaten. Buradan biz ülke olarak nasıl fırsat elde edeceğiz? Bunu yapmak için de sadece kurumlar değil de bence biraz daha bunu bir kamu olayı hâline getirip Millî Eğitim Bakanlığı, YÖK, üniversitelerde, örneğin akreditasyon süreçlerinde çevre bilincinin oluşturulması, üniversitelerde, bu tür derslerin verilmesi, Millî Eğitim Bakanlığında da ortak çalışmalar yapılarak bu bilincin kuvvetlendirilmesi gerekiyor diye düşünüyorum. Bu konuda ortak çalışmalar yapılması faydalı olur.

Tabii, biz çok hoyratça kullanıyoruz çevremizi, doğamızı. Müzeyyen Vekilimizin söylediği gibi, özellikle madencilik çok vahşi yapılıyor. Biz -tabii, sizin konunuz değil ama Komisyonumuzun konusu- bence katma değer katamayacağımız madeni çıkarmayalım. Ham olarak çıkarıyorsak onu çıkarmayalım, biz onu ancak katma değer katıyorsak çıkarabilelim; benim düşüncem odur.

Saygılarımı sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Teşekkür ediyorum Sayın Hocam.

Çetin Osman Bey, buyurun efendim.

ÇETİN OSMAN BUDAK (Antalya) – Teşekkür ederim.

Sayın Bakan Yardımcımız, size de teşekkür ederim. Sizi dinlerken gerçekten bir ufuk turu yaptınız ve onu da gerçekten dikkatle izledim. Fakat bir anda kendimi, tabii, gelişmiş bir ülkede çok ciddi bir sunum yapan bir hocamızı dinler gibi algıladım ve yirmi yıldır bir iktidar var, yirmi yılda da bilimde,

teknolojide, eğitimde ülkeyi öyle bir yere getirdi ki artık bundan sonra işimiz kolay dedim. Yani sizin sunumunuzu eleştirme anlamında söyleyemiyorum, çok faydalandım fakat aralara serpiştirdiğiniz siyasi mesajlar, subliminal mesajlar var; onları da yapmasanız aslında son derece iyi ve yerinde olurdu.

Şimdi, 2053'e takılmayacağım ama başta Uruguay var, 2030 yılında sıfır emisyon kararı vermiş. Uruguay ile bizim aramızda ekonomik anlamda çok büyük farklılıklar yok, hatta bizden daha geride sayabiliriz ekonomilerini fakat buna atıfta bulunmadan da geçemiyorum: 2030 yılı. Avrupa Birliği üyesi ülkeler "2050" falan demiş. Şimdi, şöyle bir bakıyorum, Türkiye'nin son on beş yılda plastik atık ithalatında 173 kat artış olmuş. Bir ara biz buna dedik ki: Biz artık ithalat yapmayacağız, plastik atıklarıyla ilgili ithalat yapmayacağız. Fakat geçtiğimiz aylarda yine bir karar alındı, Avrupa'nın bütün çöpleri Türkiye'ye geldi. Şimdi, yine bir araştırmada denizin derinliklerine dalıp 360-370 metrelerde plastiğe rastlandığı -Akdeniz'de bu, 360 metre derinlikte plastiğe rastlandığı- artık deniz ürünlerinin hemen hemen tamamında, etlerinde, kaslarının arasında mikro ölçekli plastiğin bulunduğu ve Akdeniz'in artık büyük bir çöplük haline geldiği ve... Bu çöplüğe sadece tabii ki biz sebep olmadık, Avrupa da oldu ama onlarla birlikte alınabilecek çok karar var, bunların alınması gerektiğini... Aynı zamanda -biraz önce Müzeyyen Hanım söyledi- Türkiye'de şu anda 28 aktif termik santral var ve hâlâ projelendirilmiş ve yapımı süren 30 tane daha termik santral var. Yani bizim enerjimizi yine fosil yakıtlardan elde edeceğimizin bir kanıtı bu. Bu projeler durdurulmalı, öbürleriyle ilgili ıslah çalışmaları, bacalar yapılmalı -sizin söylediğinizden yola çıkarak söylüyorum- ve teknolojiye yatırım yapılmalı.

Bugün bakıyoruz, güneş enerjisi teknolojisi Almanya'da 1 numara -Almanya, dünyada 1 numara- arkasından Çin geliyor. Biz bu teknolojiyi ithal ediyoruz, "yenilenebilir enerji" diyoruz. Bu teknolojiyi bizim üretebilmemiz için ne yapmamız gerekiyor yenilenebilir enerjide? HES'ler de aynı şekilde, HES'lerde de biz üretici değiliz; işte, kanatları üretiliyorlar, başka yerlerini başka yerden getiriyorlar. Ne yapmamız gerekiyor? O zaman, bilime yatırım yapmamız gerekiyor. Bilime yatırım yapabilmek için üniversitemizi güçlü hâle getirmemiz gerekiyor. Üniversitemizi güçlü hâle getirebilmemiz için de onların özerk yapılarını savunmamız gerekiyor. Şimdi, bakıyorsunuz, yüz akı üniversitemiz var; işte, ODTÜ gibi, Boğaziçi gibi, İstanbul Üniversitesi gibi yüz akı yani dünya sıralamasına girmiş üniversiteler var. Şimdi, beyin göçüyle ilgili sıkıntı öyle bir yere geldi ki buralardan mezun olan çocuklar -Galatasaray Üniversitesinden ya da liseden, hatta oraya kadar geldi- Türkiye'de durmak istemiyorlar. Yeni bir araştırma okudum -2021'de yapılmış bir araştırma- artık bu, lise seviyesine gelmiş. İstanbul Erkek Lisesi, Robert Koleji, Galatasaray Lisesi gibi liselerden mezun olan çocuklar, Türkiye'de kalmayıp direkt yurt dışına gidiyor. Türkiye'de iyi eğitim almış, yüksek düzeyde derecelere girmiş çocuklar da Amerika'da, Kanada'da, orada, burada... O çocuklarla yapılan araştırmada "Türkiye'ye döner misiniz?" diyorlar, o çocuklar Türkiye'ye dönmek istemiyorlar. Biz zeki bir toplumuz, Türk milleti öyle fakat enerjimizi öyle boşa harcadık ki -siz de söylediniz, "1960'tan sonra" dediniz- kavgayla geçti ama o zaman bilim üretiliyordu Hocam -siz de akademisyensiniz, biliyorsunuz- o dönemlerde, o kavgalara rağmen bilim üretiliyordu. Şimdi, biz bunların hepsini nasıl yapacağız? Hangi insan kaynağımızla yapacağız? Hangi teknolojimizle yapacağız? Bunların tartışılması gerekiyor. Benim sorum bu. Baştan itibaren birkaç tane soru yönelttim.

Bir de nükleer enerjiyle ilgili fikrimi söyleyeceğim: Çok geç kaldık, eyvallah. İşte, Paris'te bir pergel koyup 30 kilometre çevresine gittiğiniz zaman, şu kadar santral var ama adamlar Sanayi Devrimi'yle birlikte bunları getirip, sanayilerine de destek olup oradan enerjilerini elde etmişler. Şimdi, sıfır atık olabilir -daha doğrusu sıfır emisyon- ama atıklarının bertaraf edilmesiyle ilgili çok büyük sorun var. O yüzden, bunu da değerlendirmek gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Ben teşekkür ederim.

Kadim Bey, buyurun.

Sibel Hanım, sonra sizde, son söz sizde olacak.

Buyurun Kadim Bey.

KADİM DURMAZ (Tokat) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, Komisyonumuzun kıymetli üyeleri, saygıdeğer Hocam, kıymetli bürokratlar, kıymetli basın mensupları; ben birazcık gecikmeli katıldım ama izlediğim kadarıyla gerçekten son derece mutlu oldum.

Tabii, biz Türkiye’de bu anlaşmayı, Mecliste özel bir anlayışla kucaklayarak hep beraber akşam onayladık ama Türkiye’nin sorunları sadece bununla bitmiyor ve kamuoyunda da hemen bugün bir şey oldu -basına da bir baktım- sanki ortak bir anlayışla bütün sorunları bu pencereden çözeceğiz gibi.

Önce şunu öğrenmek istiyorum: Biz bu Paris Anlaşması’nı Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçirmeden önce geriye, doğru kaybettiğimiz yıllarda, Avrupa Birliği, Dünya Bankası fonlarından kullanma noktasında -bizim ülkemizin de aidat ödemesiyle oluşan fonlardan- bir kaybımız oldu mu ülkece? Bunu öğrenmek istiyorum, bu bir.

İkincisi, tabii, Türkiye’de birçok sanayi bölgesinin artması yok arkadaşlar; bunlar derelere, ırmaklara ve nehirlerle akıyor. Türkiye’de hiçbir köyde kanalizasyon ve atıklar için bir şey yok arkadaşlar; klasik bir foseptik çukuru var, dolduktan sonra dereye doğru akıp gidiyor. Benim seçim bölgem Tokat; Tokat’ta 3 büyük ovamız var, Hükümetin değerli çalışması sonrası -bu, takdirle bir çalışma ama- bütün bu ovalara akan derelerdeki köylerin atıklarının tamamı bu ovalardaki yer üstü ve yer altı sularını kirletiyor ve bu ovalarda yetişen ürünler de bundan nasibini alıyor. Çok kolay bir şey yapılıyor; belediyeler, eski vahşi depolarının yüzüne biraz toprak döküyor, bir çam diyor, böyle yeşile bezenmiş gibi oluyor ama siz de biliyorsunuz ki ağır metallerin tamamı taban sularına ve yer altı sularına karışıyor. Bunun yanı sıra, bizim dâhil olduğumuz Komisyonunda yaklaşık 16 değişiklik yapılmış, 16’sı da bu ülkenin yer altı kaynaklarını yer üstüne çıkarmada firmalara kolaylık sağlamış ama doğa ve çevreyi koruma noktasında tamamen göz ardı edilmiş, tamamen. Kısa bir örnek vereyim: Altmış yıldır Tokat’ın bir köyünde krom madeni çıkarılıyor. Krom madenini çıkaran firma geçtiğimiz yıl “Ben artık bu işletmeyi bırakıyorum.” dedi. 2 köyün de muhtarları devlete başvurup “Burada yağmur yağdığı zaman çocukların boğulması, işte, otlayan hayvanların zarara uğraması, her an bazı tehlikeler olacak, buraya önlem alınması...” deyince ilgili firmanın teminatını İl Özel İdaresi nakde çeviriyor. Teminat ne kadar arkadaşlar? 11 bin lira. Bakın, sadece İl Özel İdaresi o alandaki tehlikeyi önleyebilmek adına 260 bin liralık tel örgü alıyor, kazık bedelleri hariç.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Pardon, Kadim Bey, zamanı biraz kısa kullanalım lütfen, rica ediyorum.

KADİM DURMAZ (Tokat) – Şimdi, bunun yanı sıra, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı... Bu köy muhtarları parmak kadar su bulsa içme suyu depolarına katıyor, bizim derelerimizden bir gram su akmıyor. Bununla ilgili Türkiye’de, Anadolu’da bu altyapıları çözmeden yani Paris İklim Sözleşmesi’yle, sadece böyle emisyon ölçümüne takılarak biz doğayı, çevreyi bizden sonraki nesillere sağlam bir şekilde bırakabilir miyiz? Benim şeyim bu yani paradan, çok gelişmekten, kaynak kullanmaktan öteye böyle bir planımız var mı? Mesela, biz on yılda Türkiye’deki 28 bin köyde söylediğiniz sorunları çözüp artık o derelerde vahşi poşetler, çöpler olmayacak şekilde, o klasik traktörle eşilen, kenarına kuru taş duvar örülen foseptik çukurlardan bu ülkeyi kurtarıp, 8, 10, 20 köyü birleştirip doğru bir arıtma yapacağız mı?

Son bir örnek vereyim: 1934 senesinde, cumhuriyetin zor döneminde, Turhal’da şeker fabrikası kuruluyor; 1936’da Almanlar lojman yapıyor -doğal arıtmalı lojman- 1936’da arkadaşlar. Sene 2021; 2021 de bitiyor.

Teşekkür ederim efendim.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Ben teşekkür ediyorum.

Sibel Hanım, buyurun efendim.

Sibel Hanım AB Komisyonundan Komisyonumuza misafir gelen ancak daimi Komisyon üyelerimizden hiçbir farkı olmayan değerli bir milletvekilimiz.

Buyurun Sibel Hanım.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

Ben de çok teşekkür ediyorum tekrar Sayın Bakan Yardımcısı ve İklim Değişikliği Başmüzakerecimiz değerli hocama. Uzun süredir sunumlarını takip ediyorum dikkatle ve gerçekten muazzam değerli, önemli değerlendirmelerde bulundu her sunumunda.

Bir önceki gün saatlere sıkıştırılmış hâlde bir komisyon çalışması yaptık ve akabinde de Paris İklim Anlaşması’nı imzaladık. Bugün de onaydan sonraki ilk toplantımız oldu. Bu süreçte -hocamız bütün sunumlarında 1992 yılına atıf yapmıştı- 1992’de OECD ülkesi olmamız nedeniyle Ek-1 ve Ek-2 liste... Zaten temel kriz noktası da imza sürecinin yani taraf olma sürecinin bu kadar gecikmesinin sebebi de bu listelerdeki Türkiye’nin konumu ve statüsü. 2001’de biz Ek-2’den çıkarak da bir başarı sağlıyoruz yani 2001 başarısı da var burada Sayın Hocam ama şöyle bir durum da gelişiyor: 2004’te biz sözleşmeye Ek-1 olarak, taraf olarak devam ediyoruz yani özellikle söylemek istedim, 2004 yılında Ek-1’de devam ediyoruz. Şimdi, bu anlaşmayı imzalamış ve artık onaylanmış bir ülke olarak bizim statümüz hâlâ değişmedi, biz oradaki o taahhütlerde o yükümlülükleri üstlendik; bunu da yine vurgulamak istiyorum. Burada ne olursa olsun, cezai ya da yaptırım noktası sıkıntılı bir anlaşma; bu, neticede taahhütler yükümlülüğü ama burada içsel olarak bize düşen görevler var ve bugünkü sunumda da hocamız açıkçası buna vurgu yaptı.

Ben geçen de söylemişim “kalkınma” vurgusu çok önemli çünkü ülkeler bunu bir kalkınma modeli olarak tartışıyorlar Avrupa Birliği de bunu böyle yaptı ve Yeşil Mutabakat süreci uzun vadeli bir kalkınma ve büyüme stratejisi olarak bizi de çok etkileyen bir mutabakat olarak karşımızda.

Şu sevindirici: Biz bütün bu süreçte, işte, iklim değişikliğiyle ilgili kurulan komisyonda da -Değerli Bakırlıoğlu Vekilimiz de burada, ben kısmen katıldım- biz Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak Parlamentodaki bütün bu süreçlerde, çevreyle gelen ve Çevre Komisyonunda görüşülmeden çevremiz için ve gelecek nesiller için tehlikeli olan yasaları geçirdiğimizde de hep uyarıydık. Gelecek nesiller açısından, ülkemizin geleceği açısından, özellikle kalkınmamız açısından kaygı duyduğumuz sıkıntılı durumu ve bu anlaşmayı imzalayarak sürece müdahil olmamız gerektiğini hep vurgulamıştık. İktidarın da bu yönde karar alarak bu anlaşmayı onaylaması ve oy birliğiyle geçmiş olması süreci de bizi muazzam derecede mutlu etti, bunu vurgulamak istiyorum.

Açıkçası şunu da söylemek gerekiyor, Ayhan Hocamız vurgu yaptı, bizim artık bundan sonrasını düşünmemiz gerekiyor. Üretim modelleri, istihdam modelleri açısından çok kritik bir süreç bekliyor bizi. Şöyle ki: Çevreye duyarlı bir ekonomik model; evet, adil bir kaynak dağılımı gerekiyor burada, nitelikli bir yasama sürecine ihtiyacımız var çünkü artık Avrupa Birliği, İklim Kanunu’nu Konsey ve Parlamento’da kabul etti ve bu süreci başlatacak.

Stratejik sektörlerimiz var gıda ve enerji gibi; yeni üretim modelleri, istihdama dayalı planlı bir ekonomik kalkınma modeli ve -hocam değindi- eğitim politikaları muazzam derecede önemli. En önemlisi güçlü, özerk, bağımsız kurumsal yapılar; burada çok yapısal sorunlarımız var. Hukuk, adaletle ilgili kurumlarımız, şeffaflık, güçlü yerel yönetimler ve kamu iş birliği ve kamunun buradaki rolü... Bunu neden söylüyorsunuz? Çünkü iklim değişikliğiyle ilgili komisyonda en büyük sorun olarak biz şunu gördük: Enerji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Çevre Bakanlığı ve Hazine Bakanlığı arasında ciddi bir koordinasyon sorunu vardı, planlama sorunu vardı. Bir eylem planı yayınlandı Yeşil Mutabakat'la ilgili ama akıbeti ne olacak ve bunun yasamaya etkisi ne olacak ve yasamanın bu noktadaki rolü ne olacak?

Burada tekrar değinmek istiyorum: Bu sorunları nasıl aşacağız? Sayın Bakan Yardımcısı farklı bir vizyon ortaya koydu ülkemiz açısından hepimizi mutlu eden ve olması gereken ama bunun uygulama sorunları ciddi yapısal sorunlar varken nasıl aşıllacak? Yeşil Mutabakat süreci, tabii, biraz da Avrupa Birliği ve oradaki teknik süreç nasıl ilerliyor? Oradaki süreç uyumumuz açısından da nasıl bir plan var ve Meclise yansması nasıl olacak bunun?

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Ben teşekkür ederim.

Sayın Bakan Yardımcıma söz vermeden evvel bir iki cümle kurmak istiyorum. Sayın Bakan Yardımcım, elbette ki zamanı sizin de tasarruflu kullanacağımız kanaatimi taşıdığımı ifade edeyim.

Değerli arkadaşlar, tabii, çok kapsamlı bir konuyu görüyoruz, çok yönlü bir konu gerçekten; doğrudan, dolaylı olarak neredeyse ilgi alanına girmeyen herhangi bir şey yok. Dolayısıyla, çok keskin çizgilerle, politik mülahazalarla akşamdan sabaha sonuç alınacak bir konu elbette ki değil çünkü dünyada var olan her şeyi neredeyse doğrudan ilgilendiren iklimle alakalı çok kapsamlı bir konuyu konuşuyoruz: Bu bir süreç, hiç şüphesiz onlarca yıllara sarı olacak bir süreç. O bakımdan, bugün üzerimize düşen nedir? Ülkemiz bunun neresinde yer almalı, aldığı yer ne olmalı, nasıl konuşlanmalı? Dolayısıyla, dünyayla bir entegrasyonunu konuşmak gerekir. Bu konuşmaların başlaması elbette mutluluk veriyor.

Meclisimizin konuya sahip çıkması gerçekten her türlü takdirin üzerinde. Topyekûn iktidarıyla muhalefetiyle bütün görüşler bir istikamette, bundan memnuniyet duymamak mümkün değil. O nedenle inşallah bu süreci başlatmış oluyoruz, bizde atasözü vardır “Başlamak bitirmenin yarısıdır.” O bakımdan, biz en azından yüzde 50 kendimizi yüzde 51 sayabiliriz değil mi Sayın Hocam?

AYHAN ALTINTAŞ (Ankara) – Evet.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Bilimsel bir açıklaması olabilir.

O bakımdan, buyurun Sayın Bakan Yardımcım, söz sizin.

İnşallah zamanı da tasarruflu kullanalım diyorum.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Çok kıymetli vekillerimizin görüşleri ve konuya bakışları beni sevindirdi aslında. Biz bu konuları ne kadar çok konuşursak, tartışsak -Çevre ve Şehircilik Bakanlığı adına söylüyorum- beni mutlu ediyor. Ben bu toplantıyı... Biliyorsunuz, bu Paris Anlaşması aslında Dışişleri Komisyonunda görüşülüp geçecek bir anlaşmaydı ama sayın vekillerimizin istekleriyle Çevre Komisyonunda, tali komisyonda da bu görüşüldü; oraya gittim, orada da sunum yaptım. Dışişleri Komisyonunda aslında Dışişleri Bakan Yardımcımız olmasına rağmen oraya da Başmüzakereci olarak kendim talep ettim ve gittim orada da

destek verdim. Yine burası için de Sayın Ziya Bey, hemşehrimiz, onunla konuşurken ben dedim ki: Ya, gönüllü olarak buraya geleyim, ben bu meselenin, özellikle sanayi, enerji dönüşümü noktasında dünya nereye gidiyor, en azından bir kafa yapısının değişmesi açısından Türkiye'nin en üst düzeyinde, yüce Meclisin altında kurulmuş bir Komisyona gönüllü olarak bilgi vermek amacıyla aslında buraya ben geldim yani bir zorunluluk çerçevesinde değil. Tabii, bizi çağırırsanız her zaman gelmeye hazırız. Ben çok da mutlu oluyorum, bilgilerimizi sizlerle paylaşmak beni mutlu ediyor. Dolayısıyla, bundan sonra da ne zaman takdir edilirse biz buralara geliriz, kendi bilgilerimizi sizlerle paylaşıyoruz. Sizin değerli fikirlerinizin bize yeni ufuklar açacağını da düşünüyorum. Bu noktada benim bakışım sizin buradaki fikirlerinize böyledir, bunu baştan ifade etmek istiyorum. Ne zaman arzu ederseniz, yüce Meclisin Komisyonlarından hangisi bizi çağırırsa biz bunları anlatırız ama belki bazı yerlerde zayıf kalabiliriz çünkü dediğim gibi, biz Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız tabii, iklim müzakereleri de çok yatay bir sektör olduğu için birçok yeri ilgilendiriyor. İşte, teknolojiyi ilgilendiriyor, enerji meselesini ilgilendiriyor, finansı ilgilendiriyor, tarımı, hayvancılığı, balıkçılığı ilgilendiriyor. Ben bunların belki hepsini bileşik kaplar gibi yüzde 20, yüzde 30 seviyesinde biliyor olabilirim ama kendi kurumları çok daha fazla bilir.

Sayın Başkanım, bence iklim değişikliği ile enerji, iklim değişikliği ile sanayi, iklim değişikliği ile ticaret... Yani buralara giren kısımlar da bakan yardımcılarının veya oradaki bürokrat arkadaşların çok daha donanımlı olacaklarını düşünüyorum. Tabii, biz çok toplantıya gittik, dünyadaki bütün toplantıları koordine ettik iklim müzakereleriyle ilgili. Oralardaki fikirlerimiz... Gece gündüz ne zaman vakit bulursak araştırmaya, okumaya, akademisyen kimliğimizden de danışmaya ve arkadaşlarla bu konularda bir şeyler yazıp çizmeye uğraştığım için belli konuları sizinle paylaşabiliyorum. Sizin sorduğunuz bazı soruları cevaplayamayabilirim, yanıtlayamayabilirim ama elimden geldiği kadar sizlere cevap vermek istiyorum.

Tabii "Biz ne yapacağız?" Genel sorular böyle. Evet, bu zamana kadar bunlar yapıldı, Türkiye ne yapacak? Bence Türkiye aslında hedef olarak 2053'ü koydu. 2053 bir sembolik rakam, aynımsı Hindistan da yaptı işte, "Kuruluşumuzun şu yıl dönümü." dedi. Normalde ülkeler 2050 diyor, 2060 diyor ve herkes bir şey...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Bizim de 2050'yi galiba daha önce.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Yani konuşuluyordu ama neticede bunun realize olması için bir yetkili ağızdan ifade edilmesi gerekiyordu; Birleşmiş Milletlerde Sayın Cumhurbaşkanımız 2053 dedi. 2053, cumhuriyetimizin kuruluşunun 130'uncu yıl dönümü ama muhtemelen bir karar meselesi; sembolik rakamlar ama bunlar. Yani çalışılmış mesele şu: Bizim 2050'den evvel böyle bir şeyi veremeyeceğimiz, 2050'de karbon nötr olabileceğimiz.

Karbon nötr meselesini de kısaca açıklamak istiyorum: Aslında karbonların sıfırlanması anlamına gelmiyor bu çünkü insanoglu ve canlılar yaşadığı sürece karbondioksit olacak yani biz oksijen alıp karbondioksit veren canlılarız ama ağaçlar bunun tam tersini yapıyor. Aldığımız her iki nefesten bir tanesi ormanlardan geliyor, bir tanesi de denizlerden, okyanuslardan geliyor. Biz denizleri kirletirsek, ağaçları kesmeye devam edersek bu verdiğimiz karbondioksit açığa çıkacaktır, gidip oraya birikecek ve iklimi değiştirecektir. Dolayısıyla, 2053'de yapılması gereken şey, sanayinin bacalarından çıkan emisyonlar, insanların nefeslerinden çıkan emisyonlar -nüfus da artıyor- veya çöp sahalardan... Hepinize şunu soruyorum: Herkes, tamam, çok güzel, ben bu binaya... Geçen gün de söyledim, kızmayın bana lütfen, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı binasında 4 bin kişi yaşıyor ve dört senedir bir kamyon çöpü ben çöp sahasına göndermedim ama hiçbir odada da çöp kutusu yok. Koridorlarda

ayrıştırılmış kutular var -buraya da kurmuştuk- insanlar spor yapar gibi gidiyorlar; plastiği, camı, şişeyi oralara atıyorlar ve akşamları bunlar toplanıyor. Biz bütün bu atıkları, kağıdı ayrı topluyoruz. Şu anda atık kâğıdın tonu 2.100 lira oldu, atık sektörü oluştu. Plastiğin, şu pet şişelerin tonu 6 bin lira oldu. Bunların hepsini de biz ayrı topluyoruz ve bunları da Sokak Atıkları Toplayıcılar Derneğine hediye ediyoruz, veriyoruz hepsini; onlar da satıp para kazanıyorlar. Sokakta bu işleri yapan çocuklar var ya, onların derneğine hediye ediyoruz. Bir gram çöpü biz çöp sahasına göndermedik. Gönderirsek ne oluyor? Örnek olmamız lazım. Orada bir süre sonra bu depolanıyor. Düzenli bile depolansa metan gazı çıkıyor; o, karbondioksitin 17 misli daha tehlikeli bir gaz olarak orada iklimi değiştiriyor ve sıcaklığı tutuyor. Onun için, herkesin, aslında her bir bireyin gerçekten evde bu işleri doğru yönetmesi lazım, annelerimizin çocuklarımıza doğru öğretmesi lazım. Bunun bilimle, teknolojiyle ilişkisi olmadığını iddia eden birisiyim; eğitimle de ilgisi olmadığını söylüyorum. Neden bunu söylüyorum? Bu kadar gelişmiş ülkeler, dünyayı bu hâle getiren o, işte, kalkınmış, iyi eğitim almış insanlar...

Bakın, ben İstanbul İl Müdürlüğü yaptım sayın vekillerim, acı bir şey anlatacağım size: İstanbul İl Müdürlüğü yaparken yıl 2006'ydı. 2001 yılında bir sanayi tesisi, hem de ilaç üreten, insanlara sağlık vermesi gereken bir sanayi tesisi ilaç denemeleri ve maya denemelerinde başarılı olamadığı, içinde tehlikeli atıklar olan, içinde fenol olan, içinde arsenik olan 2 bin tane varili Tuzla Orhanlı'da toprağa gömmüştü, hem de bazılarını Konaşlı deresinin kenarına delerek gömdürmüştü bir şoföre. Şoför daha sonra işten çıkıyor, ihbar ediyor, biz gidiyoruz. Beş sene sonra o varilleri bulduğumuzda, maskeli vaziyetteki arkadaşlarımızla o 2 bin varili, tam bir buçuk ay uğraştık, çıkardık ve birçoğu da boştu. O Konaşlı deresine gidiyordu bu atıklar, ileride de seralar vardı, o seralar da o dereden sulanıyordu veya denize gidiyordu, balıklar onu yiyordu, o balıkları da belki o sanayicinin çocuğu bir restoranda yiyordu. Hepsini de çok iyi okullarda okumuştum, çok iyi okullarda okumuştum, üniversitelerde -bilim, teknoloji, işte, bilimin ışığı- Amerika'larda masterlar, doktoralar yapmışlardı ama onların çevreyi kirlettikleri kadar benim Toros Dağları'ndaki dedem, babaannem yapmıyordu. Hiç okula gitmemişti benim babaannem, odunu sobaya atarken yere vuruyordu, 98 yaşında vefat etti. Niye vuruyorsun babaanne diyordum -beni o büyütüştü- diyordu ki bana: "Oğlum, içinde karıncalar vardır, böcekler vardır, kurtlar vardır; onlar yanmasın diye önceden yere vuruyorum, onun için vuruyorum." 98 yaşındaydı, hiç okula gitmemişti ama çevre okuryazarıydı. Bizim kültür ve medeniyetimizde bu var. Benim dedem ağaçtan kirazı toplarken Konya, Hadim, Taşkent'te bir dalını bırakıyordu. Niye bırakıyorsun dede diyordum, "Bu, kurtların, kuşların ve böceklerin hakkıdır. Bu ağaç sadece bizim için bu meyveleri vermiyor, onlar için de veriyor." diyordu. Hiç okula gitmemişlerdi dedem ve babaannem ama çevre okuryazarıydı bu insanlar. Dolayısıyla, hani, bilimin ışığında... O "bilimin ışığında" diyenler var ya, önce dünyayı kirleten insanlar, biliyor musunuz? Gerçekten dünyayı kirleten insanlar -bugün "Batı" dediğimiz- sadece insanı sömürmediler, bütün doğayı, havayı, suyu ve toprağı sömürdüler; şimdi bize gelip...

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Bunda hemfikiriz zaten.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Biz bunları yapmadık, onu söylemeye çalışıyorum, ülke olarak...

ALİ KENANOĞLU (İstanbul) – Yapacak mıyız peki Sayın Bakanım?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Yapmayacağız, ben bunu söylüyorum. Dünyada iki tane model var. Vahşi kalkınma modeliyle bu hâle getirdiler dünyayı; biz, bunun yerine, sürdürülebilir kalkınma modeliyle veya işte, aslında yeşil kalkınma modeliyle bu işi başarmak zorundayız; birbirimizi suçlamadan gelecekte bu işi başarmak zorundayız. Bu Hükümet de böyle güzel bir adım attı, siz de dün bu işe destek verdiniz. Biz 2053 hedeflerini, bu noktada, dünyaya duyurmayı ve tek tek, enerji noktasında, su noktasında, tarım noktasında, sanayi noktasında, ticaretle

bu dönüşümü nasıl başarırız... Ve buradan da aslında hem zenginleşelim hem de doğaya, iklime saygılı bir kalkınma modelini -vahşi kalkınma yerine- başaralım. Yani ekonomimizi de lineer ekonomi... Vahşi kapitalizmin önerdiği “Al, kullan, at.” “Sürekli al, sürekli kullan, sürekli çöpe at.” mantığından “Mümkün olduğu kadar az al, mümkün olduğu kadar uzun kullan ve çöpe atma, bunları geri dönüştür ekonomisine yani döngüsel ekonomiye geç...” Yani, işin iki tarafı var: Ekonomiyi döngüsel ekonomiye geçirmek, kalkınmayı da yeşil kalkınma veya sürdürülebilir kalkınmada tutmak. Bizim bu ikisini... Sizlerin destekleriyle buraya getireceğimiz... Bu zamana kadar çıkardığımız 2 tane çevre kanununa sizler destek verdiniz ve o kanunlar çıktı; Türkiye’de geri kazanım katılım payıyla ilgili, depozitoyla ilgili, hatta denizin içerisinde “off-shore” a rüzgâr santrallerinin kurulmasıyla ilgili kanunları da siz burada geçirdiniz. Bu dönemde, şu anda İngiltere “off-shore” dediğimiz, denizin içerisinde kurduğu rüzgâr santralleriyle elektrik enerjisinin yüzde 65’ini karşılıyor. Biz bunu yapabilir miyiz? Evet. Enerji Bakanlığı şimdi bunun atlasını çalışıyor, en kısa zamanda ihalelerini de yapacaktır. 8 dolar/sentten çıktı, kimse girmedir ihalelere; 12 dolar/sentten çıkarsa birçok insan girer, maliyetleri kurtarır.

Burada istihdam var, bakın, 1 megavat güneş enerjisi santralinde 10 işçi çalışıyor; istihdama bakın. 1 megavat kömür üretimi için 1 kişi çalışıyor; hem istihdamı artacak. Yani şu anda mikromobilitede diyoruz ya 2 bin kişi çalışıyor, önümüzdeki on sene içerisinde 30 bin kişi çalışacak; sokaklarda gördüğünüz o elektrikli bisikletler -elektrikli taşıma- ve elektrikli skuterlerde 10-15 bin genç çalışacak. Ve daha da enteresani, rüzgâr santrallerinde kadınlar çalışabiliyor ama madenlerde çalışmıyor; onun için, yenilenebilir enerji kadın istihdamını da artıracak. Enteresani bir şekilde, “cinsiyet eşitliği” noktasından baktığımızda, kadınlar iklim değişikliğinden dünyada en çok etkilenenler çünkü anne onlar. Yani bir sel geldiği zaman çocuğunu kurtarmak için uğraşılıyor ve o sırada ölüyor; baba kaçıyor, çok enteresani. Onun için, iklim değişikliğinden en çok etkilenen kadınlar oluyor, en çok kadınlar ölüyor ama iklim değişikliğinin bu yeni yeşil fırsatlarından da onlar daha fazla faydalanabiliyor.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Sayın Bakan Yardımcım, son üç dakika...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Yani ben sabaha kadar konuşurum Başkanım ama biliyorum, konuşmayacağım.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Yok. Zaten her bir sorunun konu başlığı, altında saatlerce konuşulabilir konular.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Evet efendim, tamam. Ben son söz olarak...

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Son üç dakikada toparlayalım efendim.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Tamam efendim.

Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu Vekilimiz 2053’ü sordu, onu izah etmeye çalıştım. Hindistan da öyle bir sembolik rakam verdi.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şimdi, Sayın Bakanım, şurada şunu söylemek istiyorum: Yani, şimdi, mesela elimde sizin daha önceki sunumunuz var. Ne zaman? 29 Haziran 2021’de bize gelip bir sunumda bulunmuşsunuz.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Evet.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Bu sunumda “17 Şubat 2021 tarihinde Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi’nin katılımıyla İklim Değişikliğiyle Mücadele Toplantısı gerçekleştirilmiştir.” demişsiniz. “Orada 14 maddelik iklim değişikliğiyle mücadele sonuç bildirgesi açıklanmıştır.”

demıştiniz. Daha yeni, yakın zamanda olan bir şey bu. Burada, 2'nci maddelerden bir tanesinde ‘‘Tüm kurumların sera gazı emisyonunun azaltılmasına ve iklim değişikliğine uyum sağlanmasına yönelik 2050 Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi ve Eylem Planı uygulamaya konulacaktır.’’ dediniz.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Evet.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şimdi, benim sormak istediğim şey bu. Ayrıca da ‘‘Bu mevcut olan şeyler 2050 hedefleri doğrultusunda güncellenecektir.’’ dediniz.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Evet efendim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Bunlar güncellendi mi? Elimizde herhangi bir eylem planı var mı? Çünkü daha önceki bu eylem planlarında, güncellenmeyen planlarda ‘‘net sıfır’’ diye bir hedef hiçbir zaman olmamıştı.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Sayın Vekilim, soru sorma zamanını biraz geride bıraktık, zamana sıkıştık.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Şöyle...

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Lütfen bitirelim Sayın Bakan Yardımcım.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Doğru bir soru. Ben ona zaten cevap veriyordum.

Şimdi, karbon nötr... 2053 için bir hedef konuyor, bu politik bir hedef, bunun altının doldurulması gerekiyor.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Hah, onu soruyorum.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Onun için, ocak ayında biz bir iklim şûrası yapacağız, ondan bahsettim. Orada bütün tarafları çağırıp su yönetimi noktasında, kentsel altyapı ve planlama noktasında, ondan sonra, genel neler yapılacak; açık deniz rüzgâr enerjisinde, hidrojen, nükleer enerjide, elektrikli araçlarda, toplu taşıma, bisiklet ve yürüyüş yollarında, daha yeşil havacılık ve denizcilik noktasında, evlerle ilgili, kamu binalarıyla ilgili, karbon yakalamayla ilgili, doğayla ilgili ve yeni işlerle ilgili, finansmanla ilgili her bir başlığın, biyoçeşitlilikle ilgili, yine sağlıkla ilgili, turizmle, sanayiyle ilgili neler yapılacağını, 2053 hedefine giderken ne tür tedbirlerin alınması ve bunların ne yapması gerektiğini içeren teknik bir çalışmayı bizim, üniversiteyle bir senede hazırlamamız gerekiyor ve bunu yaparken, 2053 hedefine varmak için, Türkiye'nin ulusal katkıları nasıl yüzde 21'se onların da güncellenmesi gerekiyor. Yine bunu da üniversiteyle, başka bir projeye, teknik olarak yapacağız ve bunun sonuçlarını paylaşacağız. Bunların içinden bir tanesi de burayı ciddi ilgilendiren iklim kanunu meselesi. Bu hedefleri kanunun ekine koyacağız ve Türkiye'de bu kanunlaşacak. Yani diyeceğiz ki biz: Bu hedefler doğrultusunda Sanayi Bakanlığı şunları yapacak veya şu teşvikleri vermesi gerekiyor. Enerji Bakanlığı rüzgârda şu hedefe gitmesi gerekiyor, bunun için şunu yapacak. Termik santrallerde... Şu zaman bu termik santrallerden zaten uzaklaşacaksınız, şu anda kömürün yüzde 100 fiyatı artmış durumda. Hani diyorlar ya ‘‘Bu termik santraller kuruluyor.’’ Ben de merak ediyorum, ben de merak ediyorum. Yani şu anda rüzgâr enerjisi 1 liraya bin megavat üretiliyorsa kömürden 2 liraya üretiliyor, seneye 3 liraya üretilecek. Nasıl satılacak bunlar?

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Son cümle Sayın Bakan Yardımcım.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Onun için, aslında piyasa mekanizmalarının kendi kendilerini döndüreceğine inanıyorum. İyi niyetli çalışmalar yapıyoruz burada.

Müzeyyen Şevkin Hanım çok fazla soru sordu bana, teşekkür ediyorum. Bunlara müsaade ederseniz yazılı cevap vermek isterim. Arzu ederlerse... Her toplantıda da görüşüyoruz.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Taraflar uygun görürse mümkün.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Mümkünse efendim, ben bütün bu değerli katkıların hepsini not ettiğimizi -arkadaşlarımız not etti hepsini-değerlendireceğimizi ve bunlara da cevap vermemizi istiyorlarsa da hepsine yazılı cevap vermemiz gerektiğini söyleyeyim.

Uruguay'dan bahsetti. Türkiye 85 milyon nüfuslu bir ülke, Uruguay 3,5 milyon nüfuslu bir ülke yani Kosova kadar bir ülke, karşılaştırma... Sayın Vekilim, onlar yapabilir onu ama bizde dinamikler öyle yüksek ki yani bu 85 milyonluk ülkede o sıfırı, sıfır emisyonu... Emisyonlarınız çıkıyor, yutak alanlarla bunu yutturmanız lazım yani diyeceksiniz ki: "Bu kadar orman varlığı, ağaç dikmeniz lazım." veya "Korunan alanları artırmanız lazım." Bu "2053'te sıfır emisyon" demek aslında o dengenin tutulması. Çıkan emisyon ile yutulan emisyonun birbirine dengelendiği yer. Bunu biz projelerle başarmak zorundayız. Üniversitelerden gerçekten yardım alacağız bu manada ama bizim özümüzde şu var -son cümle- bizim özümüzde, kültür ve medeniyetimizde aslında ciddi çevrecilik meselesi var. Dedelerimize gidip baktığımız zaman, dedelerimizin babalarına baktığımız zaman; biz çevreyi kirletmeyen, ağacı kesmeyen... Biliyor musunuz, Toros Dağları'nda "tahtacı" diye bir grup var, tahtacılar bilir misiniz? Tahtacılar, ormana girerken -ormanda ağaç keser bunlar- ağacın baltasının olduğu yeri bezle sararlar, niye sarıyorlar biliyor musunuz? Oradaki küçük ağaçlar, daha 1 2 yaşındaki ağaçlar, o baltanın keskin yerinden korkmasın diye onu sarıp, ormana -o büyük ağaca giderken- sararak giderler ondan sonra keserler. Böyle asaletli bir kültür ve medeniyetin çocuklarıyız, özümüze döndüğümüz zaman bunu buluruz ama dünyanın kalkınmasıyla ilgili de yapmamız gereken ne varsa bilimle teknolojiyle onu da yapıp doğru yere gitmeyi hedefliyoruz. Sizlerin destekleriyle bunu yapacağız.

Hepinize teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Çok çok teşekkür ediyorum.

Değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım ve sevgili Bakanlık bürokratları...

KADİM DURMAZ (Tokat) – Benim bir sorum vardı ama... "Kullanamadığımız fon var mı?" diye sormuştum.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Bitiriyoruz arkadaşlar.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Heba olan fonlarla ilgili efendim, şöyle: Biz zaten hiçbir fona ehil bir ülke olmadık. Zaten müzakerelerimiz o yöneydi ama ben bunu konuşunca ya diyorum, Türkiye'ye 3 milyar dolar uluslararası fonları getirelim Sayın Başkanım ve bu "leverage"la, kaldıraçla 30 milyar dolarlık olur ve bunları da biz kendi ulusal katkılarımıza; yenilenebilir enerji, atık yönetimi gibi o şartlarla alalım diye söylüyoruz. Bizim vekillerimiz diyor ki: "Siz 3 milyar için mi bunu imzaladınız?" Ben diyorum ki...

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Sayın Bakan Yardımcım, bu başka bir konu, başka bir başlık bu, lütfen bitirelim.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Efendim, şöyle, masaya oturmamız lazım Türkiye olarak diyorum, o zaman diyorsunuz ki bize: "Masaya oturmak için mi imzaladınız?" Yani bence hepsi doğru, katılıyorum, hiç itiraz etmiyorum hem masaya oturmak için hem Türkiye'ye uluslararası iklim finansmanını getirmek için. Zaten şartlı veriyor adamlar, başka bir şeye kullanamazsın. Onlar için bu paraları harcadık. Keşke bu zamana kadar da alma yeteneğimiz, ehliyetimiz olsaydı. Bütün mücadelemiz; sadece benim değil, bütün bakanlıkların müzakerelerinin

ana meselesi, Türkiye bu işi yaparken uluslararası finansmana ulaşsın, teknoloji transferini alsın, kapasitesini geliştirsın ve masada etkin bir şekilde müzakere edebilsın diye bunları yaptık. Bunları yaptığımız için de mutluyuz. Sizlerin son desteğiyle de, bu Paris’le de biz bunları daha güçlü bir şekilde uluslararası arenada devam ettirmeye çalışacağız.

OTURUM BAŞKANI FAHRİ ÇAKIR – Teşekkür ediyorum.

Komisyon üyesi arkadaşlarıma bir kere daha teşekkür ediyorum. Değerli Bakanlık bürokratları, Sayın Bakan Yardımcım; umuyorum ki faydalı bir toplantı oldu.

İnşallah, hayırlara vesile olmasını Yüce Rabb’imden de niyaz ediyorum, sağ olun.

Kapanma Saati:13.05

